

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten: De invloed op politieke lobby voor jeugdzorgbeleid

Darwiish, Martin Abdalla Jebeli

Citation

Darwiish, M. A. J. (2023). *Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten: De invloed op politieke lobby voor jeugdzorgbeleid*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3656391>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

De invloed op politieke lobby voor jeugdzorgbeleid

Citation

Darwiish, Martin. 22 augustus 2022. Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

Masterscriptie

Martin Darwiish

Master Publiek Management: Politiek, Beleid en Management

Afstudeerrichting: Beïnvloeden en Samenwerken in Complexe Politieke Arena's

Studentnummer: s3396754

Scriptiebegeleider: Dr. B. Fraussen

Aantal woorden: 11140

Voorwoord

Lobbyen is van alle tijden. Zelfs in de klassieke oudheid werd al gelobbyd voor politieke invloed. Destijds werd het woord lobbyist echter niet gebruikt. Pas in de 19^e eeuw werd gebruik gemaakt van het woord lobbyist. In 1850 stond de stad Washington DC bekend om zijn informele gesprekken. Volgens de legende verbleef President Ulysses S. Grant in het Willard hotel en maakte het zich gemakkelijk in de lobby van het hotel met een sigaar en een brandy. Wanneer Willard in de lobby zat, kwamen verschillende belangenbehartigers een praatje met hem maken om hun kwesties onder de aandacht te brengen. Willard noemde deze mensen lobbyisten, omdat ze in de lobby bij hem kwamen (Zetter, 2008, p. 6). Door de jaren heen heeft lobbyen een grote vlucht gemaakt en is nu niet meer weg te denken uit de politieke arena.

Dit verslag biedt een kijk op lobby vanuit twee gemeenten in Nederland met betrekking tot jeugdzorg. Jeugdzorg is de laatste jaren veel in het nieuws geweest vanwege de veranderingen van het jeugdzorgbeleid en de gevolgen daarvan. Lobbyen is een manier voor gemeenten om hun stem te laten horen en invloed uit te oefenen op het landelijke beleid. Hoe dit in werkt en welke factoren hier een rol bij spelen is onderzocht tijdens dit onderzoek.

Bij dezen wil ik iedereen bedanken die belangeloos heeft meegewerkt aan de totstandkoming van deze masterthesis. Meer specifiek wil ik de respondenten die een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoek bedanken voor hun deelname. In het bijzonder wil ik mijn scriptiebegeleider Bert Fraussen bedanken voor zijn ondersteuning en opbouwende feedback wat uiteindelijk heeft geleid tot dit eindproduct.

Ik wens iedereen veel plezier met het lezen van deze masterthesis.

22 augustus 2022

Martin Darwiish

De Willard Hotel lobby

Abstract

Na de decentralisatie van de zorg in 2015 werden gemeenten verantwoordelijk voor de zorgverlening. Hierdoor moesten extra mensen worden ingezet en meer kosten worden gemaakt, gefinancierd uit een kleiner budget. Vooral jeugdzorg heeft hieronder te lijden. Dit heeft ertoe geleid dat ook vanuit gemeenten wordt gelobbyd om belangen van jeugdzorg te behartigen. In 2023 worden Rijksgelden herijkt en dreigen kleinere gemeenten benadeeld te worden. Hierdoor proberen gemeenten via lobby de ongelijkheid in de verdeling van Rijksgelden te beïnvloeden. In dit onderzoek is geanalyseerd wat het verschil is in politieke lobby vanuit een kleinere gemeente en een grotere gemeente met betrekking tot jeugdzorg.

De centrale vraag is: *“Wat zijn de verschillen in politieke lobby voor jeugdzorg tussen een grote en een kleine gemeente in Nederland?”*

Het onderzoek is uitgevoerd in de gemeenten Den Haag en Noordoostpolder. Voor het onderzoek zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij respondenten uit gemeente Noordoostpolder, Den Haag, Tweede Kamer en belangenbehartigers. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat het lobbyproces afhankelijk is van het lobbydoel, de rol van de lobbyist, politiek netwerk en de media-aandacht die een kwestie krijgt. Gemeentelijke kenmerken oefenen invloed uit op deze factoren en daarmee op het effect van de lobby. Lobbydoelen zijn: invloed uitoefenen op besluitvorming, financiële middelen werven en belangen behartigen. Een lobby wordt uitgevoerd door een lobbyist of belangengroep, die de rol van communicatie technicus, communicatiemanager of transmission belt kan spelen. Een lobby is effectiever naar mate het multiplex politieke netwerk groter is. Daarnaast kan een lobby kracht bijgezet worden en de publieke opinie beïnvloed worden door gebruik te maken van media-aandacht.

Het grootste verschil is bij het factor netwerk. Den Haag heeft overleg in de G4 om zo invloed uit te oefenen op de besluitvorming. Daarnaast beschikken grotere gemeenten over meer middelen en een groter multiplex politiek netwerk. Hierdoor is gemeente Den Haag meer onder de aandacht van beleidsmakers en kan zo eenvoudiger toegang verkrijgen tot beleidsmakers. Doordat kleinere gemeenten minder eenvoudig toegang krijgen tot beleidsmakers en weinig gebruik maken van media-aandacht kunnen kwesties die van groot belang zijn te laat onder de aandacht komen. Een ander verschil is dat Den Haag een fulltime lobbyist heeft en de Noordoostpolder een parttime lobbyist.

De aanbevelingen die voortvloeien uit dit onderzoek zijn:

- Gemeenten en lobbyisten moeten nauwer samenwerken met lobbyorganisaties VNG en Jeugdzorg Nederland
- Lobbyisten moeten effectiever samenwerken met media, zodat optimaal geprofiteerd wordt van het bereik en de invloed van de media
- Gemeenten moeten onderling meer samenwerken

Ten slotte is het advies om in een vervolgonderzoek het onderzoek naar de lobbykracht van gemeenten grootschaliger uit te voeren, zodat een meer representatief resultaat ontstaat. Ook is aan te raden om het onderzoek gedurende een langere periode uit te voeren, zodat alle respondenten de mogelijkheid hebben om te participeren aan het onderzoek.

Inhoud

1. Introductie	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Vraagstelling en doelstelling.....	2
1.3 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie.....	3
1.4 Afbakening.....	3
1.5 Leeswijzer.....	3
2. Literatuur review	4
2.1 Besluitvormingsproces	4
2.2 Lobbyen.....	4
2.3 Belangengroepen.....	5
2.4 Lobbyen.....	5
2.5 Effect van lobbyen.....	6
3. Theoretisch kader	8
3.1 Lobbydoel.....	8
3.2 Rol van de lobbyist.....	9
3.3 Netwerk	10
3.4 Media	11
3.5 Conceptueel model.....	12
4. Methodologie	13
4.1 Onderzoeksdesign.....	13
4.2 Onderzoekspopulatie.....	13
4.3 Dataverzameling	14
4.4 Conceptualisering en operationalisering	14
4.5 Data-analyse	16
4.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	16
5. Analyse.....	17
5.1 Kenmerken van de populatie	17
5.1.1 Gemeente Den Haag.....	17

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

5.1.2 Gemeente Noordoostpolder	17
5.2 Lobbydoel.....	17
5.3 Rol van lobbyist.....	18
5.4 Netwerk	19
5.5 Media-aandacht	20
6. Discussie en conclusie.....	22
Bibliografie	25
Kamerstukken.....	31
Bijlage 1 Voorkomen G4, G40, M50 en K80 bij kamerstukken	32
Bijlage 2 Overzicht populatie per gemeente in Nederland (2019).....	33

1. Introductie

1.1 Inleiding

Anno 2022 is het chaos in de jeugdzorg. Dit is vooral te wijten aan de decentralisatie en oplopende kosten voor zorg. Gemeenten moeten jeugdzorg inkopen en dit brengt risico's met zich mee (Hulzebos, 2021). Tot 2015 werd zorg centraal geregeld en gefinancierd door het Rijk (Jeugdzorg Nederland, 2014). In 2014 werd de decentralisatie van de zorg aangekondigd en dit heeft Jeugdzorg Nederland aangezet tot een landelijke lobby om het besluitvormingsproces te beïnvloeden. Deze lobby heeft weinig effect gehad. De Nederlandse verzorgingsstaat is in 2015 overgegaan in de participatiemaatschappij, waardoor gemeenten verantwoordelijk werden voor zorgverlening (Jeugdzorg Nederland, 2021).

In 2017 bleek de decentralisatie niet efficiënt voor jeugdzorg (VNG, 2017). Kwaliteit, capaciteit en continuïteit zijn in het geding, werkdruk is hoog en vacatures blijven open (Jeugdzorg Nederland, 2018). Om deze situatie te verbeteren proberen zorgorganisaties via lobby hun stem te laten horen en invloed uit te oefenen op het jeugdzorgbeleid (Jeugdzorg Nederland, 2021). Een onderzoek van Volkskrant beschrijft dat ook lokale politiek wordt beïnvloed door lobbyisten. Deze toegenomen invloed van lokale lobby is volgens lobbybureau oprichter Wallaart een direct gevolg van de decentralisatie (Dekker, Korteweg, & Verwiel, 2022).

In april 2022 heeft weerstand vanuit gemeenten en Eerste Kamer ertoe geleid dat geplande bezuinigingen van €500 miljoen op jeugdzorg van de baan zijn (Binnenlandsbestuur, 2022). De beoogde herverdeling van Rijksgelden in 2023 is ook een discussiepunt. Gemeenten voeren hierover felle debatten met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Herverdeling leidt volgens hen tot een ongelijke verdeling over gemeenten. Het model hiervoor vinden zij niet transparant (Halbersma, 15 december 2021). Kleinere gemeenten verwachten dat de herverdeling miljoenen gaat kosten en lobbyen voor een herziening (TeamStadszaken.nl, 25 februari 2022).

Het proces van invloed uitoefenen op het besluitvormingsproces wordt lobbyproces genoemd (Bouwmeester & Oosenbrug, 2015). Het lobbyproces is een ingewikkeld geheel van factoren die elkaar op verschillende manieren beïnvloeden, waarbij lobbyisten verschillende handvatten kunnen gebruiken (Lock & Seele, 2016).

Volgens Fraussen, Albareda en Braun (2020) heeft de lobbybenadering, onderverdeeld in een open, gesloten of hybride benadering, invloed op het lobbyproces (Fraussen, Albareda, & Braun, 2020). De keuze voor de benadering is volgens hen afhankelijk van de belangengroep en het gekozen lobbydoel. Dür en Mateo (2016) geven aan dat ook de gekozen lobbymanier invloed heeft op het lobbyproces. Directe lobby, of inside lobbyen, is gericht op het direct beïnvloeden van beleidsmakers. Indirecte lobby, of outside lobbyen, is gericht op veranderen van de publieke opinie. De gekozen manier is volgens hen afhankelijk van het gekozen lobbydoel en de belangengroep die de lobby uitvoert (Dür & Mateo, 2016). Dit ondersteunt ook het onderzoek van Binderkrantz & Pedersen (2019). Zij beschrijven in hun artikel dat belangengroepen en het gekozen lobbydoel de lobbystrategie en hiermee het lobbysucces bepalen.

Belangengroepen of lobbyisten nemen een belangrijke positie in bij het besluitvormingsproces. Ambtenaren zijn zij afhankelijk van externe actoren voor informatie en advies (Fraussen & Halpin, 2020, pp. 4-5). Bronnen, waarover belangengroepen beschikken, hebben invloed op het lobbyproces en de effectiviteit van een lobby (Dür & Mateo, 2016, pp. 23-25). Daarnaast kan volgens Dür en Mateo (2016) een lobby worden uitgevoerd door lobbyisten individueel, als groep, via een externe lobbyist of binnen een samenwerkingsverband met andere belangenbehartigers (Dür & Mateo, 2016). De keuze hiervoor wordt beïnvloed door het lobbydoel en de beschikbare middelen.

Lobbyen hangt volgens Payson (2022) ook af van het netwerk van lokale ambtenaren (Payson J., 2022, p. 82). Een uitgebreid netwerk maakt communicatie tussen belangengroepen

en beleidsmakers eenvoudiger. Daarnaast geven Floor et al. (2015) aan dat media-aandacht het communicatieproces kan versterken. Een lobby heeft voordeel van media-aandacht, omdat belangengroepen zich hiermee positioneren bij beleidsmakers en kwesties bekendheid krijgen. Volgens Binderkrantz & Pedersen (2019) heeft een lobby pas effect wanneer een langetermijnrelatie tussen belangengroepen en ambtenaren ontstaat (Binderkrantz & Pedersen, 2019). Hierbij kan media-aandacht een rol spelen.

Verschillende belangengroepen lobbyen om het beleid rondom jeugdzorg te verbeteren (Jeugdzorg Nederland, 2021). Gemeenten lobbyen zelfstandig voor lokale kwesties, maar zetten lobbyorganisaties als Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) of Jeugdzorg Nederland in om landelijke belangen over jeugdzorg te behartigen. Via lobbyen proberen belangengroepen een duurzame, toekomstbestendige relatie op te bouwen met beleidsmakers (Fraussen, 2021). Door lobbyen voor jeugdzorg kan een stem worden gegeven aan jeugdige zorgvragers en hun netwerk en kunnen belangengroepen invloed uitoefenen op het besluitvormingsproces (Jeugdzorg Nederland, 2021) Het doel is jeugdzorg zo optimaal mogelijk leveren en continuïteit van zorg borgen.

Lobbyen vanuit gemeenten is volgens Payson (2022) het beïnvloeden van het besluitvormingsproces om lokale belangen te behartigen en voordeel te behalen voor de eigen gemeente (Payson J. A., 2022, p. 82). Wanneer hier politieke kwesties mee gemoeid zijn, heet het politieke lobby. Iedere gemeente in Nederland lobbyt voor jeugdzorg om lokale belangen te behartigen. Wanneer gemeenten lobbyen, spelen naast financiële middelen ook beschikbare kennis en lobbyisten een rol. Daarnaast kan de bekendheid van een gemeente invloed hebben op het effect van een lobby.

De vier grootste gemeenten van Nederland (G4) hebben de mogelijkheid hun stem te laten horen via het G4-overleg, een geregeld overleg met beleidsmakers (Esmeijer, 13 januari 2022). Kleinere gemeenten willen ook hun stem laten horen en proberen als K80 (80 kleinere gemeenten) met het Rijk in gesprek te gaan om belangen te behartigen en besluitvorming te beïnvloeden (TeamStadszaken.nl, 25 februari 2022). Wanneer gemeentelijke belangen overeenkomen kan samenwerken en kennis delen tussen gemeenten een lobby versterken (Voorn, Van Genugten, & Van Thiel, 2019).

1.2 Vraagstelling en doelstelling

Uit bovenstaande blijkt dat lobbyen voor alle gemeenten van belang is om belangen te behartigen. In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van gemeentelijke kenmerken op het lobbyproces door het verschil in gemeentelijke lobby voor jeugdzorg tussen een kleine en grote gemeente in Nederland te onderzoeken. Dit leidt tot de volgende centrale vraag:

Wat zijn de verschillen in politieke lobby voor jeugdzorg tussen een grote en een kleine gemeente in Nederland?

Het doel van dit onderzoek is inzichtelijk maken hoe gemeenten in Nederland lobbyen voor jeugdzorg en welke invloed gemeentelijke kenmerken hebben op dit lobbyproces.

1.3 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie wordt duidelijk, wanneer gekeken wordt naar eerdere onderzoeken over lobbyen. Dit onderzoek is gericht op gemeenten die via lobby proberen invloed uit te oefenen op het jeugdzorgbeleid. Met dit onderzoek wordt het lobbyproces van een tot op heden onderbelicht beleidsdomein, namelijk jeugdzorg, geanalyseerd. Eerdere onderzoeken naar lobbyen vinden eerder plaats op nationaal of Europees niveau dan op lokaal niveau. Over het lobbyproces op lokaal niveau is minder bekend. Op nationaal en Europees niveau zijn portefeuilles breder en is tijdsdruk groter, waardoor de behoefte aan informatie en adviezen van derden toeneemt. Portefeuilles op lokaal niveau zijn verdeeld over raadsleden en wethouders. Door de decentralisatie in 2015 is het takenpakket van lokale ambtenaren toegenomen, waardoor ook op lokaal niveau de vraag naar informatie is toegenomen (Walstra, 2016).

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is het bieden van inzicht in het lobbyproces voor jeugdzorg op gemeentelijk niveau, zodat dit in het daglicht komt. De institutionele verschillen tussen lokaal, nationaal en Europees niveau hebben invloed op de tijd en middelen van ambtenaren en hiermee op de afhankelijkheid van informatie en adviezen van externe partijen (Fraussen & Halpin, 2020). Een van de verschillen is het feit dat de volksvertegenwoordiging op lokaal niveau geregeld een parttimefunctie betreft, terwijl dit op nationaal of Europees niveau dit eerder een fulltimebaan is. De gemeente is belast met uitvoerende taken, waarbij ambtenaren verschillende taken uitvoeren die behoren bij hun ambtsplichten. Lokale ambtenaren staan dicht bij de burgers en vormen daarom een relatie met de burgers. Door deze relatie is het voor lokale ambtenaren eenvoudiger om burgers aan te spreken en informatievoorziening via derden te vereenvoudigen. Door dit onderzoek naar de effecten van het lobbyen op lokaal niveau kan een bijdrage worden geleverd in het inzichtelijk maken van het lobbyproces, zodat belangenbehartiging transparant en ethisch verantwoord blijft.

1.4 Afbakening

Het onderzoek beperkt zich tot het beleidsdomein jeugdzorg, waarbij van twee gemeenten het lobbyproces voor jeugdzorg is geanalyseerd en geïnterpreteerd. In het onderzoek is gekozen voor een gemeente in de randstad, gemeente Den Haag, en een kleinere gemeente in de provincie Flevoland, Noordoostpolder. Daarnaast is gebruik gemaakt van bestaande, wetenschappelijke literatuur over politieke lobby bij gemeenten en recente Kamerstukken over lobbyen. In de beperkte tijdspanne van dit onderzoek is het onmogelijk respondenten uit meer dan twee gemeenten te interviewen.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk is literatuur beschreven over het besluitvormings- en lobbyproces en de factoren die daar invloed op hebben. In hoofdstuk drie is het theoretisch kader beschreven, waarbij dieper is ingegaan op de beïnvloedende factoren en de invloed die gemeentelijke kenmerken daarop hebben. Vervolgens is in hoofdstuk vier de onderzoeksmethodologie beschreven. Hoofdstuk vijf beschrijft de analyse van de resultaten uit het onderzoek. Daaropvolgend wordt in hoofdstuk zes de discussie en conclusie beschreven met de aanbevelingen die voortvloeien uit het onderzoek.

2. Literatuur review

In dit hoofdstuk is bestaande literatuur met betrekking tot het besluitvormingsproces en politieke lobby vanuit gemeenten beschreven. Eerst is beschreven hoe het besluitvormingsproces verloopt. Vervolgens is gekeken naar het lobbyproces. De informatie uit deze literatuurreview vormt de basis voor het theoretisch kader beschreven in hoofdstuk 3.

2.1 Besluitvormingsproces

De Nederlandse rechtstaat bestaat uit drie pijlers: de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht. Montesquieu (1689-1755), grondlegger van de trias politica, ging uit van een strikte scheiding van deze pijlers (Overeem & Zweegers, 2013), maar volgens Svava (2001) is geen sprake van een strikte scheiding tussen beleidsmakers en ambtenaren. In de piramide van politiek bestuur staat de minister bovenaan, gevolgd door de secretaris-generaal en de directoraten-generaal, die samen verantwoordelijk zijn voor de informatievoorziening naar de minister (Udo, 2020). Ambtenaren zijn via selectie aangestelde overheidsfunctionarissen en vervullen volgens Weber verschillende ambtelijke taken (Andreski, 2013).

Nederlandse gemeenten zijn volgens het piramidesysteem ingedeeld. Met het college van burgemeester en wethouders (B&W) bovenaan en daaronder de gemeenteraad en beleidsmedewerkers. De raad stelt het beleid vast, controleert het college en vertegenwoordigt de inwoners (Prodemos, z.d.). Een gemeente voert taken uit die voor inwoners van direct belang zijn, waarbij ambtenaren beleid uitvoeren en beleidsvoorstellen voorbereiden (Rijksoverheid, z.d.). Door toenemende complexiteit wordt besluitvorming steeds ingewikkelder (AVV, ONL, VZN, 2021). Hierdoor wordt ook beïnvloeden van het besluitvormingsproces ingewikkelder.

Om het besluitvormingsproces inzichtelijk te maken, heeft Teisman (2002) het stroommodel opgesteld, dat besluitvormingsproces verdeelt in drie stromen: problemenstroom, politieke stroom en beleidsstroom. Via toevallige interacties, zogenaamde policy-windows, kunnen uitkomsten uit verschillende stromen elkaar beïnvloeden met een beleidsverandering tot gevolg (Teisman, 1995). Zo'n policy-window is het ideale moment om het besluitvormingsproces te beïnvloeden via lobbyen. Externe actoren moeten de juiste plaats en het juiste moment kiezen om invloed uit te oefenen. Dit vergt specifieke afstemming van de communicatie van actoren (Heaney, 2014). In de volgende paragraaf is het lobbyproces beschreven.

2.2 Lobbyen

Externe bedrijfscommunicatie bestaat vooral uit public relations (pr), gericht op de externe bedrijfsomgeving met als communicatiekanaal massamedia (Joos, 2011). Public affairs (pa), een onderdeel van pr, bestaat uit communicatieve activiteiten in relatie met overheid, belangengroepen en organisaties. Lobbyen is het onderdeel van pa specifiek gericht op communicatie met overheden en gecentreerd rond politieke centra (Harris & Fleisher, 2017, p. 3). Burgers en maatschappij kunnen via lobby worden betrokken bij het besluitvormingsproces en mede de politieke en bestuurlijke agenda vormgeven (Van Drimmelen, 2014).

Lobbyen is een breed begrip, waarbij het behartigen van belangen door belangengroepen beïnvloed wordt door verschillende factoren. De content van lobbyen is gevoeliger dan public affairs en vraagt om meer discretie, waardoor communicatiekanalen die pa gebruiken niet geschikt zijn. Deze kanalen versnipperen de informatie te veel (Joos, 2011).

Burrell (2003) geeft aan dat een goede omschrijving van lobbyen niet eenduidig te geven is. Hij verwijst naar klassieke woordenboeken: “*lobbyen is het proberen te beïnvloeden van beleidsmakers bij het opstellen van beleid*” (Burrell, 2001, p. 13). Sørensen (1998) beschrijft lobbyen als “*een mechanisme voor het verstrekken en screenen van informatie met betrekking tot de voorkeuren van de stemgerechtigden*” (Sørensen, 1998). Alemanno (2017) geeft in zijn boek

de volgende definitie van lobbyen: “*Lobbying means persuading people who hold power to care about an issue*” (Alemanno, 2017, p. 70). Voor dit onderzoek over lobbyen vanuit gemeenten is gekozen voor de volgende definitie:

“Lobbyen is het bewust gebruiken van strategie om invloed uit te oefenen op de besluitvorming van zowel landelijke als lokale politiek, zodanig dat belangen zo effectief mogelijk worden behartigd.”

Door zelfstandig, als organisatie of via belangengroepen belangen te behartigen via lobby bij ambtenaren, beleidsmakers en politieke functionarissen kan invloed worden uitgeoefend op het besluitvormingsproces en kunnen wensen en behoeften duidelijk worden gemaakt (Prodemos, z.d.). Met het betreden van de politieke arena willen belangengroepen niet alleen toegang krijgen, maar zich ook positioneren bij beleidsmakers, ofwel prominentie verkrijgen. Prominente toegang betekent dat belangengroepen ‘top of mind’ zijn bij beleidsmakers (Fraussen, Graham, & Halpin, 2018, p. 452). De volgende paragraaf behandelt de belangengroepen.

2.3 Belangengroepen

Belangengroepen spelen een belangrijke rol in het besluitvormingsproces. In het reviewonderzoek van Binderkrantz, Pedersen en Beyers (2017) definiëren zij een belangengroep als een organisatie die beschikt over verschillende leden, politieke invloed wil uitoefenen, maar zich niet wil mengen in politieke verkiezingen (Binderkrantz, Pedersen, & Beyers, 2017, p. 8).

Deze definitie komt overeen met wat Jordan, Halpin en Maloney (2004) aangeven in hun reviewartikel. Zij maken echter de distictie tussen pressiegroepen en belangengroepen. Bij een belangengroep hebben leden de macht leiders af te zetten en worden voornamelijk collectieve politieke doelen nagestreefd (Jordan, Halpin, & Maloney, 2004, pp. 206-208).

Uit het reviewartikel van Fraussen (2020) volgt dat belangengroepen kunnen worden verdeeld in groepen die economische belangen nastreven en groepen die zich inzetten voor burgerrechten en publieke kwesties (Fraussen, 2020, p. 3). Deze indeling in specifieke of diffuse belangen komt overeen met de indeling van Klüver & Sauruger (2003). Uit hun kwantitatief regressieonderzoek blijkt dat beide groepen gelijkwaardig professioneel zijn. Echter, hun onderzoek was te klein voor generaliseerbare conclusies (Kliver & Sauruger, 2003, p. 202).

Volgens Albareda (2018) zijn belangengroepen een intermediair tussen burgers en beleidsmakers en fungeren als ‘transmission belts’. Zij inventariseren maatschappelijke voorkeuren en brengen deze over naar beleidsmakers. Daarnaast fungeren zij als spreekbuis voor beleidsmakers om informatie over beleidszaken naar burgers over te brengen. Zo kunnen belangengroepen effectief belangen behartigen en invloed uitoefenen op beleidsmakers (Albareda, 2018). In de volgende paragraaf zijn de factoren die invloed hebben op het lobbyproces toegelicht.

2.4 Lobbyen

Lobbyen is vaak onderwerp van onderzoek, waarbij wordt onderzocht hoe diverse diepgewortelde belangen het besluitvormingsproces kunnen beïnvloeden. Lobbyisten kunnen tijdens het lobbyproces gebruik maken van verschillende handvatten en strategieën (Lock & Seele, 2016). Lobbyen wordt gezien als vorm van communicatie. Hierdoor is lobbyen afhankelijk van factoren die ook communicatie beïnvloeden. Iedere organisatie kiest de manier en benadering van lobbyen die het beste past bij de organisatie en bij de lobbydoelen. Wanneer alle factoren van lobbyen bekend zijn, kan een organisatie de lobbystrategie bepalen.

Yu (2005) betoogt in zijn artikel dat lobbyen voor politieke invloed kan worden verdeeld in twee communicatievormen, de directe en indirecte lobby. Bij directe lobby worden personen binnen het besluitvormingsproces direct aangesproken en bij indirecte lobby wordt geprobeerd de publieke opinie over een kwestie te beïnvloeden, bijvoorbeeld via media-aandacht. Volgens het onderzoek van Yu (2005) zijn directe en indirecte lobby complementaire factoren van het

communicatieproces (Yu, 2005, pp. 275-283). Daarentegen volgt uit een vergelijkbaar modellering onderzoek van Cheikbossian en Hafidi (2022) dat de indirecte lobby met betrekking tot duurzaamheid en milieu meer invloed heeft op het besluitvormingsproces dan de directe lobby. Dit is gedeeltelijk te wijten aan de toenemende directe lobby wanneer de indirecte lobby groot is (Cheikbossian & Hafidi, 2022, p. 106). Direct ofwel inside lobbyen is volgens Dür en Mateo (2016) gericht op het direct beïnvloeden van beleidsmakers. Indirecte lobby of outside lobbyen is volgens hen gericht op mobiliseren en het veranderen van de publieke opinie. De focus van outsiders is op nationaal niveau en van insiders op verschillende niveaus (Dür & Mateo, 2016).

Payson (2022) beschrijft in haar boek dat politieke lobby vanuit gemeenten een proces is dat van verschillende factoren afhangt, zoals gemeentelijke kenmerken, het netwerk van lokale beleidsambtenaren en de politieke omgeving (Payson J. A., 2022, p. 82). Payson (2022) geeft aan dat grotere gemeenten en gemeenten met meer financiële middelen actiever lobbyen vergeleken met kleinere gemeenten met minder financiële middelen (Payson J. A., 2022, p. 60). Dit wordt ook vermeld door Dür en Mateo (2016). Zij geven aan dat belangengroepen die over meer bronnen beschikken effectiever kunnen lobbyen (Dür & Mateo, 2016, pp. 23-25). Ook Sørensen (1998) geeft aan dat lobbyactiviteiten intensiever zijn in grotere stedelijke gemeenten (Sørensen, 1998).

Volgens Heaney (2014) is de verbondenheid van belangengroepen in een multiplex politiek netwerk van belang voor de reputatie van belangengroepen en hiermee op het lobbyproces. De mate van invloed binnen dat netwerk wordt bepaald door kenmerken van de belangengroep en de positie binnen het politieke netwerk. (Heaney, 2014). Payson (2022) geeft aan dat leden van dezelfde politieke partij beschikken over een gezamenlijk netwerk en hierdoor meer kans hebben met elkaar te communiceren. Tevens is de kans groter dat zij over vergelijkbare politieke doelen en preferenties beschikken (Payson J. A., 2022). Hierdoor is bij leden van dezelfde partij de verbondenheid groter. Sørensen geeft aan dat de reikwijdte en kracht van het politieke leiderschap het lobbyeffect negatief kan beïnvloeden. Een krachtige coalitie en politieke ideologie is beter bestand tegen politieke lobby (Sørensen, 1998).

Een andere factor in het lobbyproces is het verwachte voordeel. Sørensen (1998) geeft aan dat het meest actief wordt gelobbyd door gemeenten die significante voordelen verwachten van een verandering in de besluitvorming en waar lobbykosten relatief laag zijn (Sørensen, 1998). Grotere gemeenten lobbyen volgens Payson (2022) vaker voor besluitvorming die gemeenten in het algemeen versterken en kleinere gemeenten eerder voor besluitvorming die een disproportioneel effect heeft op de eigen gemeente heeft (Payson J. A., 2022, p. 31).

Volgens Payson (2022) lobbyen alle gemeenten of steden, maar het doel waarvoor ze lobbyen verschilt. Zij verdeelt gemeentelijk lobbyen in drie categorieën. Wetgevend lobbyen, dat bestaat uit ondersteunen of tegenwerken van specifieke wetten, beïnvloeden van budgetten en kredieten en verwerven van toewijzingen. Lobbyen voor subsidies en vormgeven van wetgeving en ten slotte lobbyen voor informatie, zodat gemeenten proactief kunnen werken (Payson J. A., 2022, pp. 22-25). De volgende paragraaf beschrijft het effect van een lobby.

2.5 Effect van lobbyen

Een lobbyproces is succesvol wanneer vooraf opgestelde lobbydoelen worden bereikt. Voor gemeenten zijn de positieve effecten het aangaan en onderhouden van een goede relatie met beleidsmakers en het verwerven van naamsbekendheid en positionering binnen het politieke netwerk (Van Drimmelen, 2014, p. 5). Volgens Albareda en Braun (2019) hebben naast de organisatiestructuur en functionele differentiatie ook de lobbybenadering, netwerkpositie, eerder opgebouwde relaties en reputatie van de belangenbehartiger invloed op het behalen van lobbysucces (Albareda & Braun, 2019).

Een van de lobbydoelen is een positief effect creëren op het verkrijgen van toegang tot bestuurders, ambtenaren en politieke functionarissen (Albareda & Braun, 2019, p. 481). Het succes hiervan wordt gemeten aan de hand van de vorm en stabiliteit van de opgebouwde relatie. Volgens de casestudy van Braun (2012) zijn gewoontegedrag en routines belangrijke drijvende krachten om langetermijnrelaties tussen belangengroepen en beleidsmakers te realiseren (Braun,

2012, p. 829). Via effectieve langetermijnrelaties kunnen beleidsmakers eenvoudiger adviezen en informatie inwinnen van belangenbehartigers. Dit heeft een positief effect op de reputatie en positionering van belangengroepen. Ook Binderkrantz & Pedersen (2019) benadrukken het positieve effect van een langetermijnrelatie tussen belangengroepen en beleidsmakers (Binderkrantz & Pedersen, 2019).

Daarnaast is een lobbysucces dat door lobbyactiviteiten een relevante kwestie naar voren kan worden gebracht en media-aandacht kan worden verkregen. Floor et al. (2015) geven aan dat media-aandacht onder andere afhankelijk is van de positionering van de belangenorganisatie en de media-aandacht die de kwestie begeleidt (Floor, Van Raaij, & Bouwman, 2015).

Fraussen & Halpin (2020) geven in hun artikel aan dat beleidsmakers zich bezighouden met diverse thema's, maar beschikken over beperkte tijd en middelen. Hierdoor zijn zij afhankelijk van de adviezen en informatie van externe actoren, die zij via lobbyen kunnen verkrijgen (Fraussen & Halpin, 2020, pp. 4-5). Lobbyen kan positieve effecten opleveren voor zowel gemeenten als beleidsmakers.

In het volgende hoofdstuk zijn de factoren die het lobbyproces beïnvloeden nader toegelicht en is gekeken naar de invloed van gemeentelijke kenmerken op deze factoren.

3. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk is het theoretisch kader waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt beschreven. Verschillende factoren van het lobbyproces zijn toegelicht, te weten lobbydoel, rol van de lobbyist, netwerk en media. Hierbij is gekeken welke invloed gemeentelijke factoren hebben op deze factoren. Uit het theoretisch kader vloeien verschillende hypothesen voort die tijdens het praktijkonderzoek zijn onderzocht. Aan het eind van het hoofdstuk is het onderzoek visueel weergegeven in een conceptueel model.

3.1 Lobbydoel

Het bepalen van het lobbydoel is een onderdeel van het lobbyproces. Volgens Flöthe (2019) zijn de meest relevante lobbydoelen belangenbehartiging, informatie-uitwisseling en het beïnvloeden van het besluitvormingsproces. In haar artikel lobbydoelen gebaseerd op een grootschalig onderzoek onder vijf West-Europese landen, waarbij is gekeken naar publieke opinie en de activiteit van belangengroepen, betoogt zij dat het type informatie en de samenstelling daarvan het succes van een lobby bepalen. Flöthe (2019) geeft daarnaast aan dat beleidskennis en informatie over publieke opinie van belang zijn bij het bepalen van het lobbydoel (Flöthe, 2019).

Volgens Payson (2022) hebben gemeenten drie hoofdredenen om te lobbyen. Naast het beïnvloeden van het besluitvormingsproces en het behartigen van de publieke opinie of organisatie, zoals ook Flöthe aangeeft, vermeldt zij ook het verwerven van overheidsgelden (Payson J. A., 2022). Dit komt overeen met de conclusies van Loftis & Kettler (2015) die concludeerden uit hun onderzoek onder 498 steden dat economische stress een relevante pushfactor is om lobbyactiviteiten uit te voeren (Loftis & Kettler, 2015). Door lobbyen kunnen gemeenten hun financiële positie regelen en financiële middelen van de overheid verkrijgen. De voordelen van politiek lobbyen zijn echter niet gelijk verdeeld (Payson J. A., 2020). Bij lobbyen voor jeugdzorg proberen gemeenten financiële middelen te werven om de eigen kosten van jeugdzorg te dekken.

Een ander lobbydoel is het belang dat wordt behartigd, publiek of privaat. Hierover geven Verčič & Tkalac Verčič, (2011) aan dat de groepsvorm bepaald of de lobby publiek of privaat is (Verčič & Tkalac Verčič, 2011). Volgens Fraussen (2020) zal een belangengroep die zich richt op het algemeen belang proberen de publieke opinie te beïnvloeden (Fraussen, 2020). Lobbyen voor jeugdzorg is een algemeen belang en hierdoor zullen belangengroepen proberen de publieke opinie te beïnvloeden om zo invloed uit te oefenen op het besluitvormingsproces.

Het doel van lobbyen kan ook worden gekarakteriseerd door de manier waarop de lobby wordt uitgevoerd via inside of outside lobbyen. De keuze voor inside of outside lobbyen is afhankelijk van het soort organisatie. Een landelijke belangenorganisatie die zich richt op de algemene belangen zal volgens Dür & Mateo (2016) eerder outside lobbyen gebruiken dan inside lobbyen (Dür & Mateo, 2016). Bovendien heeft volgens Yu (2005) de mate waarin outside lobbyen wordt gebruikt, invloed op de mate waarop inside lobbyen wordt gebruikt. Dit komt overeen met de resultaten uit het onderzoek van Cheikbossian en Hafidi (2022) die aantonen dat de ene vorm van lobbyen de andere kan versterken. Lobbyen voor jeugdzorg is voornamelijk een landelijke lobby en zal eerder worden uitgevoerd via outside lobby, versterkt door inside lobbyen.

Niet elke lobby is succesvol. In het artikel van Albareda en Braun (2019) geven zij als mogelijke oorzaken van uitblijvend succes de organisatiestructuur en functionele differentiatie. De organisatiestructuur heeft een positief effect op het verkrijgen van toegang tot bestuurders, ambtenaren en politieke functionarissen, echter de functionele differentiatie maakt toegang tot bestuurders eenvoudiger, maar toegang tot politieke functionarissen niet (Albareda & Braun, 2019, p. 481). Uit de analyse van de lobbydoelen volgt de eerste hypothese.

H1: De gemeenten Den Haag en Noordoostpolder hebben vergelijkbare lobbydoelen, wanneer zij lobbyen voor jeugdzorg.

3.2 Rol van de lobbyist

Belangengroepen kunnen individuen, burgerbewegingen, maar ook overheden zijn. Zij behartigen belangen voor mensen of organisaties die dat zelf minder goed kunnen. Een lobbyist kan hierbij verschillende rollen aannemen. Lobbysucces is afhankelijk van de gekozen rol. Terry (2001) ziet lobbyisten als personen die het communicatieproces vergemakkelijken. Volgens haar zijn lobbyisten storytellers die, gebruik makend van hun retorisch vermogen, hun interpretatie van de werkelijkheid geven met betrekking tot relaties in de publieke beleidsarena. Uit het kwalitatieve constructivistische onderzoek onder 37 lobbyisten in Texas concludeert zij dat lobbyisten neigen naar de rol van communicatiemanager of communicatietechnicus (Terry, 2001, p. 260).

Ook Verčič & Tkalac Verčič (2011) geven in hun artikel aan dat lobbyen een communicatieproces is (Verčič & Tkalac Verčič, 2011). Daarentegen blijkt uit het kwantitatieve surveyonderzoek van Berg (2009) onder 222 respondenten, waarvan 78 fulltime lobbyisten, dat lobbyisten niet vaker de rol van manager of technicus bekleden dan andere communicatiemanagers of -adviseurs (Berg, 2009).

Lobbyisten kunnen zowel parttime als fulltime werken. Volgens het onderzoek van Tusinski Berg (2009) heeft dit invloed op de eigen perceptie van hun rol als lobbyist. Zowel fulltime als parttime lobbyisten zien het behartigen van belangen als rol van de lobbyist. Echter, fulltime lobbyisten zien hun rol meer als belangenbehartiger. Tevens bleek dat alle onderzochte rollen (communicatiemanager, adviseur, media relaties, communicatie technicus) door de lobbyisten werden toegepast. De rol van een lobbyist is afhankelijk van de kwestie en het doel van de lobby (Baumgartner & Leech, 1998, p. 39). Fulltime lobbyisten zien zich meer als communicatiemanager en parttime lobbyisten meer als adviseur. Tevens bleek dat lobbyisten zich meer toeleggen op directe lobby en minder bezighouden met media (Tusinski Berg, 2009).

Een grotere gemeente heeft eerder een fulltime lobbyist en deze ziet zichzelf meer als communicatiemanager. Een kleinere gemeente heeft eerder een parttime of externe lobbyist en deze ziet zichzelf meer als adviseur (Nownes, 2006, p. 15).

Om belangenbehartiging effectief uit te voeren maken belangengroepen gebruik van verschillende handvatten. De resources waarover belangengroepen beschikken hebben invloed op de groepsvorm. Een bronnenrijke groep is een ander type dan een bronnenarme groep. Dit beïnvloedt de manier waarop de groep lobbyt en ook over welke thema's ze lobbyen. De insiders van lobbyen zijn volgens Dür & Mateo (2016) zakelijke connecties die de beschikking hebben over verschillende bronnen. Daartegenover staan de outsiders van lobbyen die voornamelijk bestaan uit burgergroeperingen met minder bronnen (Dür & Mateo, 2016). De middelen en kennis waarover een belangengroep beschikt en de informatie die een beleidsmaker nodig heeft, zijn factoren die bij informatie-uitwisseling een rol spelen zijn. Een grotere gemeente beschikt over meer bronnen dan een kleinere gemeente en neemt hierdoor een andere rol aan in het lobbyproces.

Volgens Dür en Mateo (2016) is het type belangenbehartiger van invloed op het lobbygedrag en bepaald de groepsvorm de keuze voor directe of indirecte lobby. Een grotere organisatie die landelijk lobbyt, zal eerder gebruik maken van indirecte lobby en een individuele lobbyist die lokaal lobbyt, zal eerder gebruik maken van directe lobby (Dür & Mateo, 2016). Een grotere gemeente met grotere achterban en meer bronnen lobbyt eerder intern en indirect. Een kleinere gemeente met minder resources schakelt eerder een externe belangengroep in.

Volgens het onderzoek van Fraussen & Halpin (2020) zijn er vijf mogelijke drijfveren voor belangengroepen die het prioriteren van kwesties bepalen: interne ontvankelijkheid, beleidscapaciteit, zoeken naar niches, politieke kansenstructuur en de opvallendheid van de kwestie (Fraussen & Halpin, 2020). Grotere gemeenten beschikken over kenmerken waardoor zij meer prioriteit bij beleidsmakers creëren. Uit de analyse van de rollen van lobbyisten volgt hypothese 2:

H2: Een lobbyist bij de gemeente Den Haag werkt fulltime, lobbyt direct en ziet zichzelf als communicatiemanager en een lobbyist bij de gemeente Noordoostpolder werkt parttime, lobbyt indirect en ziet zichzelf als adviseur.

3.3 Netwerk

Lobbyen is als communicatievorm afhankelijk van netwerken. Met netwerken worden alle inspanningen van een belangengroep bedoeld om een relatie op te bouwen met belangengroepen of beleidsmakers en deze relatie te onderhouden. Een lobbyist bekleedt de netwerkfunctie bij contact leggen en onderhouden met beleidsmakers. Lobbyen is afhankelijk van zowel het persoonlijke als het politieke netwerk. Het persoonlijke netwerk bij lobbyen bestaat uit alle actoren die voor de lobbyist belangrijk zijn en waar hij mee omgaat. Het politieke netwerk bij lobbyen bestaat uit alle sociale relaties binnen de politieke arena (Vrooman, Dykstra, P.J.H., Leeuw, & Snijders, 2001, p. 63)

Bij netwerken voor politieke kwesties wordt gewerkt binnen een multiplex politiek netwerk. In zo'n netwerk zijn actoren op verschillende sociale manieren verbonden, afhankelijk van de rol binnen dit netwerk. Communicatie kan lopen via elk van deze verbindingen (Heaney, 2014). Cloete (2021) beschrijft dat lobbyisten gebruik maken van hun professionele positie, politieke legitimiteit en netwerk. Zo proberen belangengroepen kwesties naar voren te brengen en de mening van beleidsmakers te beïnvloeden (Cloete, 2021).

Volgens Beyers en Braun (2014) is de positie van een belangengroep binnen een interorganisatorische netwerk van belang voor het succes van lobbyen. Het verkrijgen van toegang tot politici wordt beïnvloed door de positie binnen een coalitie. Om toegang te krijgen tot beleidsmakers is dit minder belangrijk (Beyers & Braun, 2014, p. 115). Ook Heaney (2014) geeft aan dat de verbondenheid van een belangengroep binnen het politiek netwerk invloed heeft op het verkrijgen van toegang tot beleidsmedewerkers. Een lobbyist uit een grotere gemeente heeft een betere positie en grotere verbondenheid binnen het multiplex politiek netwerk en kan hierdoor eenvoudiger een kwestie naar voren brengen.

Volgens de contacttheorie van Allport (1954) is het effect van netwerken afhankelijk van status, samenwerking, doelen en ondersteuning. Een gelijke status tussen belangengroep en beleidsmakers vooraf en tijdens het contact heeft een positief effect op het netwerken. Dit concludeert ook Payson (2022) in haar onderzoek. Zij geeft aan dat leden van dezelfde politieke partij gelijke netwerken delen en daardoor meer kans hebben elkaar te ontmoeten en te spreken (Payson J. A., 2022). Daarnaast kan volgens Allport (1954) het nastreven van gelijke doelen de samenwerking om dit doel te bereiken bevorderen. Payson (2022) geeft aan dat streven naar gelijke doelen de grootste kans heeft bij personen met vergelijkbare politieke voorkeuren (Payson J. A., 2022). Dit toont dat personen van vergelijkbare politieke partijen eerder gelijke kwesties zullen ondersteunen (Allport, 1954).

Ook samenwerken is een aspect dat invloed heeft. Door samenwerken en gebruik te maken van elkaars expertise kunnen grotere doelen bereikt worden (Allport, 1954) wat kan leiden tot meer invloed bij beleidsmakers. De keuze van een samenwerkingspartner is afhankelijk van het lobbydoel. Hierbij moet worden gewaakt voor het ondersneeuwen van de eigen boodschap in het gezamenlijke standpunt (Pauw, 1998) Payson (2022) bevestigt dat samenwerken een lobby kracht kan bijzetten, maar de ideologische afstand binnen een samenwerkingsgroep kan negatieve invloed hebben. Payson (2022) definieert de ideologische afstand als het verschil tussen het meest conservatieve en het meest liberale lid van de groep. Volgens Payson (2022) wordt de aandacht van beleidsmakers verdeeld, wanneer de ideologische afstand tussen leden groter is. Een samenwerkingsgroep bestaat uit verschillende leden met verschillende belangen en de ideologische afstand binnen zo'n groep is groot. Dit is een reden om een externe lobbyist in te schakelen (Payson J. A., 2022). Samenwerken om een lobby kracht bij te zetten, heeft meer kans van slagen wanneer de ideologische afstand klein.

Ten slotte is volgens Allport (1954) ondersteuning en draagvlak van belang bij netwerken. Hoe groter de groep die een kwestie ondersteunt, hoe groter de kans dat een kwestie prominent naar voren gebracht kan worden.

In haar artikel beschrijft Braun (2012) de factoren die van belang zijn om een langetermijnrelatie tussen belangengroepen en beleidsmakers te creëren. Deze interactie is

volgens Braun afhankelijk van uitwisseling van informatie, bronnen en middelen, maar ook van routinematige gedrag en anticiperen op toekomstige gevolgen. Deze interacties worden door beleidsmakers onderhouden voor consult, politiek support en ervaren positie (Braun, 2012). Netwerken kan zowel over direct als indirect contact gaan. Direct positief contact heeft volgens Van Beers & Van Klingeren (2020) een positief effect op de houding, terwijl indirecte negatieve contacten een afzwakkende werking kunnen hebben. Bij het netwerken is het van belang dat alle neuzen dezelfde kant op wijzen om een positief effect te creëren (Van Beers & Van Klingeren, 2020) Uit bovenstaande analyse van netwerken bij lobbyen volgt hypothese 3:

H3: Een lobbyist uit de gemeente Den Haag beschikt over een groter politiek netwerk dan een lobbyist uit gemeente Noordoostpolder en heeft hierdoor eenvoudiger toegang tot beleidsmakers.

3.4 Media

Lobbyen is een communicatievorm en kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Een van de manieren is het gebruik van media. Het gebruik van media voor communicatie heeft als voordeel dat eenvoudig een grote doelgroep wordt bereikt voor de boodschap. Daarnaast kan via media op een eenvoudige manier aandacht voor kwesties worden gevraagd. Echter, gebruik van media heeft als nadeel dat de boodschap zonder context verkeerd geïnterpreteerd kan worden. Ook een fake nieuws is een nadeel van het gebruik van media voor lobbydoeleinden. Daarnaast kan gebruik van media financieel nadelig zijn (Tench & Yeomans, 2014, pp. 5-38)

Media dient volgens Jacobs (2015) als verbinding voor lobbyisten om de publieke opinie en activiteiten van beleidsmakers te vormen en te beïnvloeden. Echter, het gebruik van media alleen is niet voldoende, het moet gepaard gaan met persoonlijk contact met beleidsmakers om effect te zijn (Jacobs, 2015, p. 708). Indirecte lobby of outside lobbyen is volgens Dür en Mateo (2016) gericht op mobiliseren en veranderen van de publieke opinie. Volgens hen bepaald de groepsvorm de manier van lobbyen. Zij stellen dat burgerinitiatieven en beroepsverenigingen vaker gebruik maken van outside lobby, het indirect beïnvloeden van beleidsmakers bijvoorbeeld via media (Dür & Mateo, 2016).

Volgens Fraussen, Albareda en Braun (2020) hebben belangenbehartigers voor hun communicatie de keuze uit een open, gesloten of hybride benadering. Zij stellen dat de open benadering vooral gebruik maakt van publieke consultatiehandvatten, waarbij een stakeholder kan deelnemen. De gesloten benadering maakt gebruik van doelgerichte consultatiehandvatten, waarbij stakeholders toestemming krijgen om deel te nemen. De hybride benadering is een mix van de open en gesloten benadering. Uit hun onderzoek blijkt dat gesloten of hybride benaderingen het meest gebruikt worden. De gesloten of hybride benadering wordt het meest toegepast door publieke organisaties en de open benadering voor zakelijke belangen (Fraussen, Albareda, & Braun, 2020).

Baumgartner et al. (2009) geven aan dat niet alle lobbykwesties dezelfde media-aandacht krijgen. De aandacht is verdeeld volgens de 'Power rule' of '80/20-rule'. Dit betekent dat 80% van lobbyen plaatsvindt met betrekking tot 20% van de kwesties. Slechts een kleine groep belangenbehartigers stipt kwesties aan die minder in het oog springen en hoopt dat andere belangenbehartigers hierin meegaan (Baumgartner, Berry, Hojnacki, Leech, & Kimball, 2009). Grotere gemeenten beschikken over een groter draagvlak voor een kwestie en vallen eerder in de 20% kwesties die aandacht krijgen. Kleinere gemeenten met minder draagvlak voor een kwestie hopen dat andere gemeenten met gelijke belangen hen bijvallen, zodat het effect van de lobby groter wordt. Grotere gemeenten lobbyen eerder voor grotere kwesties en kleinere gemeenten lobbyen eerder voor lokale belangen op basis van draagvlak voor een kwestie. Uit de analyse van de media-aandacht volgt hypothese 4:

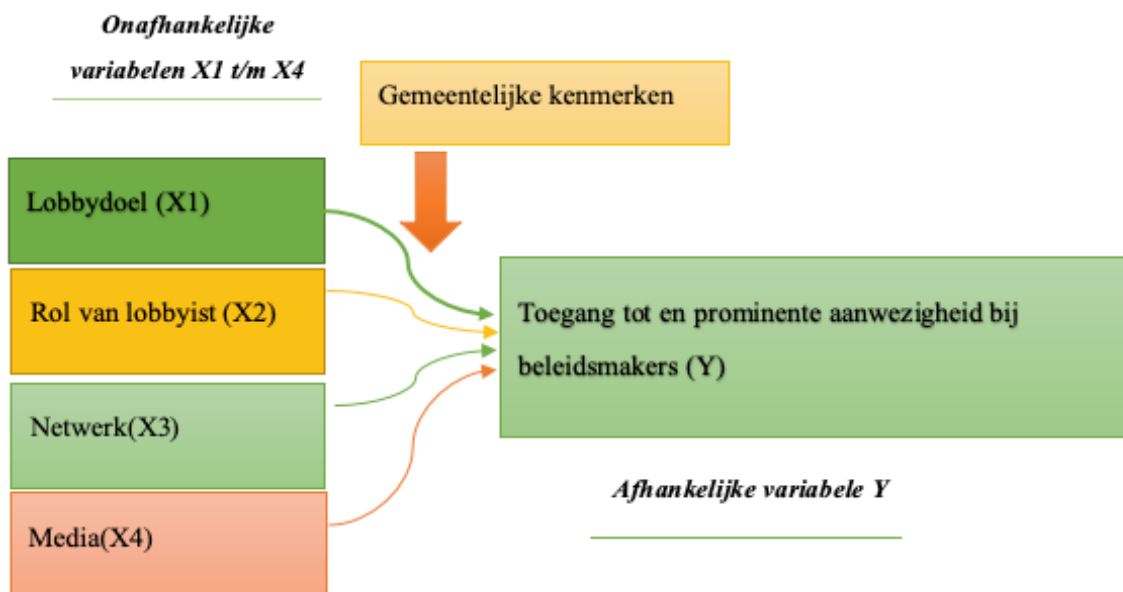
H4: De gemeente Den Haag zal als grotere gemeente eerder invloed uitoefenen via media-aandacht dan de gemeente Noordoostpolder, omdat Den Haag over een groter draagvlak beschikt en eerder een kwestie bij de media onder de aandacht kan krijgen.

3.5 Conceptueel model

Uit bovenstaand theoretisch kader volgen de volgende hypothesen die worden onderzocht:

1. De gemeenten Den Haag en Noordoostpolder hebben vergelijkbare lobbydoelen, wanneer zij lobbyen voor jeugdzorg.
2. Een lobbyist bij de gemeente Den Haag werkt fulltime, lobbyt direct en ziet zichzelf als communicatiemanager en een lobbyist bij de gemeente Noordoostpolder werkt parttime, lobbyt indirect en ziet zichzelf als adviseur.
3. Een lobbyist uit de gemeente Den Haag beschikt over een groter politiek netwerk dan een lobbyist uit gemeente Noordoostpolder en heeft hierdoor eenvoudiger toegang tot beleidsmakers.
4. De gemeente Den Haag zal als grotere gemeente eerder invloed uitoefenen via media-aandacht dan de gemeente Noordoostpolder, omdat Den Haag over een groter draagvlak beschikt en eerder een kwestie bij de media onder de aandacht kan krijgen.

Vanuit het theoretisch kader en de opgestelde hypothesen kan een conceptueel model worden opgesteld. In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van de gebruikte onafhankelijke variabelen lobbydoel (X1), rol van lobbyist (X2), netwerk (X3) en media (X4) op de afhankelijke variabelen toegang tot en prominente aanwezigheid bij beleidsmakers (Y) van een grote en een kleine gemeente in Nederland. In het onderzoek is geanalyseerd welke invloed de moderator gemeentelijke kenmerken heeft op de sterkte, richting of aanwezigheid van de relatie tussen X1 tot en met X4 en Y.

4. Methodologie

In dit hoofdstuk is de gebruikte methodologie beschreven. Hierbij is aandacht besteed aan het onderzoeksdesign, de onderzoekspopulatie, dataverzameling, operationalisering, data-analyse, betrouwbaarheid en validiteit.

4.1 Onderzoeksdesign

Dit onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de invloed van gemeentelijke kenmerken op het lobbyproces voor jeugdzorg vanuit een kleinere en een grotere gemeente in Nederland. Lobby voor jeugdzorg is gekozen, omdat de onderzoeker ervaring heeft met jeugdzorg. Daarnaast is jeugdzorg actueel en geregeld in de media. In dit onderzoek naar het lobbyen in Nederland is gekeken naar de invloed van gemeentelijke kenmerken op het lobbyproces voor jeugdzorg. Dit onderzoek naar het lobbyproces vanuit gemeenten is kwalitatief, constructivistisch fenomenologisch (Creswell & Poth, 2018). Het onderzoek is kwalitatief, omdat de meningen en ervaringen van de onderzoekspopulatie over lobbyen voor jeugdzorg vanuit gemeenten centraal staan. Het is constructivistisch, omdat is voortgebouwd op bestaande kennis en dit is uitgebreid met kennis verworven in dit onderzoek. Tevens is het fenomenologisch, omdat lobbyen zoals de respondenten het in het dagelijks leven ervaren, is onderzocht. Tevens is het exploratief, omdat weinig eerder onderzoek is gedaan naar lobbyen vanuit gemeenten.

Alle indicatoren die betrekking hebben op het lobbyproces zijn gemeten via semigestructureerde interviews, afgenomen bij leden van de onderzoekspopulatie. Bij dit onderzoek is gekozen voor het afnemen van interviews, omdat binnen de beperkte periode dit de meest efficiënte manier van onderzoek is om de mening van de respondenten te achterhalen. De interviews kunnen zowel fysiek als online worden afgenomen wat de bereidheid en bereikbaarheid van de respondenten vergroot.

De respondenten voor dit onderzoek zijn verzameld via doelmatig of opportunistisch sampling, zoals beschreven door Creswell & Poth (2018). Gekozen is voor semigestructureerde interviews, omdat dit de mogelijkheid biedt door te vragen, wanneer antwoorden onduidelijk zijn. Daarnaast biedt het respondenten de mogelijkheid uit te weiden, wanneer zij meer willen vertellen (Babbie, 2010). Hierbij blijft de rode draad van de interviewvragen bestaan, maar kan door aanvullende vragen de achterliggende gedachte beter naar voren worden gehaald. Daarnaast is een documentanalyse uitgevoerd naar recente Kamerstukken uit de periode 1 januari 2021 tot heden. Deze documentanalyse is uitgevoerd, omdat de verwachting was dat de benodigde aantallen interviews bij Kamerleden onvoldoende zouden zijn.

4.2 Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie bevat personen die betrokken zijn bij de lobby voor jeugdzorg vanuit de gemeente Den Haag en Noordoostpolder. Zij kunnen informatie verstrekken over de manier en het proces van lobbyen vanuit gemeenten. Daarnaast omvat de onderzoekspopulatie betrokken personen van belangengroepen die zich bezighouden met lobbyen voor jeugdzorg, met name Jeugdzorg Nederland en VNG (zie tabel 1).

Zowel Jeugdzorg Nederland als VNG zijn overkoepelende organisaties die in het verleden hebben laten zien lobby te gebruiken om het besluitvormingsproces te beïnvloeden (Jeugdzorg Nederland, 2017) (VNG, 2021). Jeugdzorg Nederland is een branchevereniging voor jeugdhulporganisaties, jeugdbeschermingsorganisaties en/of organisaties die jeugdreclassering bieden (Rijksoverheid, z.d.). De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is een verbindende organisatie, waarvan alle gemeenten lid zijn en daarnaast ook Aruba, Bonaire Curaçao, Saba en Sint-Eustatius. De VNG probeert de lokale overheden te versterken, zodat gemeenten hun inwoners zo optimaal mogelijk van dienst kunnen zijn (VNG, 2022).

Tabel 1 Overzicht respondenten

	Functie	Aantal respondenten
Gemeente Noordoostpolder	Wethouder en beleidsmedewerker	2
Gemeente Den Haag	public affairs adviseur namens de wethouder	1
Jeugdzorg Nederland	Lobbyist en beleidsmaker	2
VNG	Manager en lobbyist	1
Kamerlid	Tweede Kamerlid CDA	1
	Aantal respondenten:	7

4.3 Dataverzameling

In dit onderzoek zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij de onderzoekspopulatie. De interviewvragen zijn opgesteld aan de hand van het uitgevoerde literatuuronderzoek (zie bijlage 1). De interviews zijn met toestemming van de respondenten opgenomen, zodat ze achteraf beluisterd en getranscribeerd konden worden. Via het informed consent (zie bijlage 2) zijn respondenten gedetailleerd geïnformeerd over het doel van het onderzoek en de manier waarop met de verkregen data wordt omgegaan, om er zeker van te zijn dat respondenten ethisch correct worden behandeld (Bryman, 2012). Tijdens het interview zijn antwoorden op vragen gecontroleerd met controlevragen later in het interview, waardoor de betrouwbaarheid geborgd kan worden. De interviews zijn achteraf getranscribeerd en de transcripten aan de respondenten voorgelegd, zodat zij de mogelijkheid hadden dit te controleren.

Tijdens de documentanalyse zijn Kamerstukken, besluiten en brieven meegenomen met betrekking tot lobbyen. Hierbij is gezocht in de periode 1 januari 2021 tot heden en zijn de volgende zoektermen gebruikt: lobby, lobbyist, lobby en jeugdzorg, VNG, Jeugdzorg Nederland, public affairs, lobby transparantie, G4 lobby, M40, K80

4.4 Conceptualisering en operationalisering

Volgens Bryman (2012) is het omzetten van de concepten naar meetbare indicatoren operationalisering genoemd (Bryman, 2012, p. 161). Uit het literatuurreview en het theoretisch kader zijn vijf kernconcepten voortgevloeid: lobbydoelen, rol van de lobbyist, netwerk, media en gemeentelijke kenmerken. Tijdens het onderzoek is gekeken naar de invloed van gemeentelijke kenmerken op de eerste vier concepten. De concepten zijn in tabel 2 geoperationaliseerd in meetbare indicatoren.

Tabel 2 Operationalisering

Concept	Omschrijving	Operationalisering
Lobbydoelen	Het doel dat men wil bereiken met de lobby.	<ul style="list-style-type: none"> • Behartigen van belangen • Invloed op politieke besluitvorming • Toegang tot beleidsmakers • Prominente aanwezigheid bij beleidsmakers • Werven van financiële middelen • Publiek, privaat • Inside (direct) lobbyen • Outside (indirect) lobbyen
Rol van de lobbyist	Rol die een lobbyist aanneemt bij het uitvoeren van een lobby	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatietechnicus • Communicatiemanager • Adviseur • Media relaties • Fulltime, parttime • Individueel, groep en samenwerking • Bronnenarm, bronnenrijk
Netwerk	Het geheel van de relaties en verbindingen tussen personen onderling, personen en organisaties en organisaties onderling.	<ul style="list-style-type: none"> • Politiek netwerk • Persoonlijk netwerk • Multiplex politiek netwerk • Samenwerken • Status • Doelen • Ondersteuning, draagvlak • Politieke stroming • Ideologische afstand
Media	Het geheel van communicatie gericht op het mobiliseren en veranderen van de publieke opinie	<ul style="list-style-type: none"> • Outside lobbyen • Open, gesloten benadering • Hybride benadering • Landelijk bereik • Aandacht • Interpretatie • Fake news
Gemeentelijke kenmerken	Kenmerken van de gemeenten die van invloed zijn op het lobbyproces	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal inwoners • Percentage financiële middelen besteed aan lobby • Politiek netwerk van beleidsmakers/lobbyisten • Politieke omgeving

4.5 Data-analyse

Na het afnemen van de interviews zijn deze getranscribeerd. Om de interviews te analyseren zijn de interviewresultaten meetbaar gemaakt via open codering (Babbie, 2010). Hierbij is gebruikt gemaakt van de online-tool ATLAS.ti om de resultaten deductief te coderen en de coderingen te rangschikken. Ten slotte zijn citaten bij de resultaten gezocht en teruggekoppeld aan de respondenten, zodat zij de mogelijkheid hadden het citaat binnen de context te beoordelen.

4.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid betekent dat de resultaten van het onderzoek de werkelijke situatie zo dicht mogelijk benaderen. Bij kwalitatief onderzoek kan de betrouwbaarheid worden vergroot door de omstandigheden waaronder de interviews worden afgenomen te optimaliseren. Een rustige locatie stelt respondenten op hun gemak, een open interviewhouding waarbij respondenten zo min mogelijk worden beïnvloed, geen sturende vragen en geen tussentijdse stiltes (Babbie, 2010). Daarnaast is gepoogd sociaal wenselijk antwoorden te verminderen, door de vraagstelling tijdens het interview aan te passen en vragen op te stellen die risico op sociaal wenselijke antwoorden beperken (Baarda, 2019).

De externe validiteit is de mate waarin de resultaten uit het onderzoek te generaliseren zijn naar de gehele populatie (Verhoeven, 2010). In dit onderzoek is de externe validiteit laag, omdat een onderzoek is uitgevoerd naar lobbyen voor jeugdzorg. De uitkomsten van het onderzoek zijn niet te generaliseren naar andere kwesties, maar alleen van toepassing op jeugdzorg. Wel zijn de resultaten te generaliseren naar andere gemeenten met vergelijkbare kenmerken. Om de externe validiteit te vergroten is bij het nemen van de steekproef gelet op de representativiteit voor de populatie. Hiermee wordt sampling bias verminderd (Bryman, 2012).

De interne validiteit is de mate waarin gemeten wordt, wat beoogd werd gemeten te worden. Ofwel de mate waarin de conclusies van het onderzoek antwoord geven op de onderzoeksvraag (Verhoeven, 2010). Om dit te waarborgen zijn de begrippen geoperationaliseerd en zo nodig verduidelijkt voor de respondenten tijdens de interviews. De meetmethode is geoperationaliseerd, zodat de antwoorden op de deelvragen leiden naar het antwoord op de hoofdvraag.

5. Analyse

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van het kwalitatieve onderzoek naar het lobbyproces van een kleine en een grote gemeente met betrekking tot jeugdzorg weergegeven. Allereerst zijn de twee onderzochte gemeenten kort toegelicht en vervolgens zijn de resultaten per factor besproken.

5.1 Kenmerken van de populatie

5.1.1 Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag is een gemeente aan de Zuid-Hollandse kust met in 2022 553.417 inwoners. De gemeente bestaat uit 44 verschillende wijken met een totale oppervlakte van 9813 hectare, waarvan 1568 hectare water. De gemeente telt 269603 huishoudens verdeeld over 114 buurten. Het gemiddelde inkomen is €27.700 per jaar, waarmee het ruim onder het gemiddelde van Zuid-Holland ligt. De bevolking bestond in 2021 uit 43,9% autochtonen en 56,1% mensen met een migratieachtergrond. Dit is gedeeltelijk te verklaren, omdat veel arbeidsmigranten zich vestigen in grote steden van Nederland (AlleCijfers, 2022). De gemeenteraad in Den Haag bestaat in 2022 uit 13 politieke partijen, 11 landelijke en twee lokale. De gemeenteraad bestaat in totaal uit 45 raadsleden (Den Haag, 2022).

5.1.2 Gemeente Noordoostpolder

De gemeente Noordoostpolder is een gemeente in de provincie Flevoland met 48.048 inwoners in 2022. De gemeente bestaat uit 12 dorpen verdeeld over 12 wijken en 49 buurten. De totale oppervlakte van de gemeente Noordoostpolder is 59.347 hectare, waarvan 13.538 hectare water. In totaal bestaat de gemeente uit 19.600 huishoudens. Het gemiddelde inkomen is €24.400 per jaar en is lager dan de gemiddelde van Flevoland. De gemeente Noordoostpolder telt 83,5% autochtonen en 16,5% mensen met een migratieachtergrond (AlleCijfers, 2022). De gemeenteraad bestaat in 2022 uit acht politieke partijen, zes landelijke en twee lokale partijen. De gemeenteraad bestaat in totaal uit 29 raadsleden (Gemeente Noordoostpolder, 2022).

5.2 Lobbydoel

Uit het onderzoek volgt dat lobbyen voor jeugdzorg verschillende doelen heeft: belangenbehartiging, beïnvloeden van de besluitvorming en werven van financiële middelen. Bij de keuze voor het lobbydoel spelen gemeentelijke kenmerken een rol.

Lobbyen voor jeugdzorg heeft tot doel het behartigen van belangen van zorgvragers in de politieke arena. Dit is een algemeen belang en zowel de gemeente Den Haag als de gemeente Noordoostpolder proberen de publieke opinie te beïnvloeden om invloed uit te oefenen op het besluitvormingsproces. Deze beïnvloeding is een landelijk opgave.

Respondent D, lobbyist Jeugdzorg Nederland, zegt hierover: “...dan is het natuurlijk de kunst om samen op zoek te gaan naar: hoe kan de politiek helpen om het op te lossen of beter te maken via een betere wet”.

Dit wordt ook bevestigd door respondent C beleidsmaker Jeugdzorg Nederland: “Met name om continu tot afstemming te komen op landelijke onderwerpen, beleidslijnen en wetsvoorstellen, beleidsverkenning die we willen maken en verbeteringen die we graag willen zien en bestaande wetgeving aan de kaak stellen en verbetervoorstellen doen”.

Bij lobbyen voor jeugdzorg schakelen zowel de gemeente Den Haag als Noordoostpolder belangenorganisaties VNG en Jeugdzorg Nederland in voor landelijke kwesties. Jeugdzorg Nederland geeft aan dat zij lobbyen op landelijk niveau uit naam van gemeenten. Echter, wanneer gemeenten invloed willen uitoefenen over zaken op lokaal niveau zullen zij zelf moeten lobbyen.

Belangenorganisaties gebruiken een hybride benadering en zowel inside als outside lobbyen. De hybride benadering biedt de mogelijkheid via consultatie met open deelname en gesloten deelname het besluitvormingsproces te beïnvloeden.

Zo geeft respondent B, wethouder gemeente Noordoostpolder, aan *“Ik was uitgenodigd door Paul Blokhuis de vorige staatssecretaris in Den Haag”*.

Inside lobbyen vindt plaats via direct contact tussen belangenorganisaties en beleidsmakers. Belangenorganisaties worden geregeld direct betrokken bij het besluitvormingsproces via overleggen tussen lobbyorganisaties en beleidsmakers.

Respondent D geeft aan: *“Er zijn twee momenten in het jaar dat het echt over jeugdzorg gaat, namelijk als de begrotingsbehandelingen in de Tweede Kamer zijn. Jeugdzorg zit zowel in de begroting van Justitie en Veiligheid als in de begroting van VWS”*.

Daarnaast is voor beide gemeenten het werven van fondsen voor jeugdzorg een continu doel. Dit is een lastige opgave, omdat de verdeling van Rijksgelden geen landelijke lobby is en gemeenten hierbij aangewezen zijn op hun eigen lobbystrategie. Tevens is lobbyen voor financiële middelen een ingewikkeld proces.

Hierover zegt respondent G, Tweede Kamerlid namens het CDA: *“...er is een verdeelmodel, met zoveel variabelen dat ik bijna niet meer kan uitrekenen hoe het werkt”*.

Een lobbyist van de gemeente Den Haag spreekt namens meer burgers dan een lobbyist namens de gemeente Noordoostpolder. Daarnaast beschikt Den Haag over een grotere beleids capaciteit, uitgebreidere politieke kansenstructuur, grotere interne ontvankelijkheid, en meer opvallendheid doordat het bij de vier grootste gemeenten hoort. Hierdoor is het draagvlak van een lobby in Den Haag groter dan in Noordoostpolder en vertoont een lobby van gemeente Den Haag meer prominentie bij beleidsmakers.

Uit de documentanalyse blijkt dat lobbyen in de Tweede Kamer geregeld voorkomt. Lobbyen voor jeugdzorg wordt vooral uitgevoerd door overkoepelende organisaties, zoals VNG en Jeugdzorg Nederland (Kamerstukken 31 839 Nr. 782, 17 juni 2021). Uit de documentanalyse blijkt dat deze organisaties geregeld meegenomen worden in het besluitvormingsproces en via informatie-uitwisseling invloed uitoefenen op dit proces.

Het onderzoek toont dat gemeente Den Haag gemakkelijker toegang verkrijgt tot beleidsmakers dan gemeente Noordoostpolder en deze toegang maakt het eenvoudiger om een lobbydoel te bereiken. Dit komt overeen met hypothese 1 dat een grotere gemeente eenvoudiger het lobbydoel behaald dan een kleinere gemeente.

5.3 Rol van lobbyist

Uit het onderzoek blijkt dat lobbyistten verschillende rollen kunnen aannemen afhankelijk van het lobbydoel en het draagvlak van de lobby. De rollen die voorkomen zijn adviseur, manager, media relaties en communicatie expert. Bij de gemeente Den Haag en Noordoostpolder hebben lobbyistten geen specifieke rol die ze aannemen wat overeenkomt met de theorie van Berg (2009). Tussen de rol van een lobbyist in Den Haag en in de Noordoostpolder bestaan verschillen.

De gemeente Den Haag heeft een fulltime lobbyist die de lobbytaken uitvoert. Daarentegen worden de lobbytaken in de gemeente Noordoostpolder uitgevoerd door een parttime lobbyist, die daarnaast ook andere beleidstaken uitvoert. Hierdoor kan een lobbyist in de gemeente Den Haag zich toeleggen op lobbyen en kan effectiever werken.

Hierover zegt respondent A beleidsmedewerker gemeente Noordoostpolder: *“Verskil van een grotere gemeente, denk ik, die vaak gewoon echt lobbyistten in dienst hebben, maar we hebben daar wel gewoon iemand voor aangewezen die dan bij het desbetreffende vak ambtenaar, zeg maar, de informatie gaat oppakken.”*

VNG geeft aan lobbyistten te zien als ‘transmission belts’ wat overeenkomt met het artikel van Albareda en Braun (2019).

Respondent F medewerker VNG zegt hierover: *“Het aanreiken van voorbeelden uit de praktijk om te illustreren dat dingen anders moeten, het doen van onderzoek of begeleiden van onderzoek om misstanden inzichtelijk te maken en daar aandacht voor te vragen”*.

Over deze rol als transmission belt zegt respondent D lobbyist Jeugdzorg Nederland: *“... halen informatie bij onze leden en hebben contacten met ministeries en VNG en als het ministerie werkt aan nieuwe wetgeving, nieuwe regels, of nieuw plan, dan hebben ze intensief contact met onze collega's die hierover gaan.”*

Respondent G Tweede Kamerlid namens CDA ziet een lobbyist als een mediator tussen maatschappij en Tweede Kamer. Hij zegt hierover: *“wat ze meestal proberen, is uit te leggen hoe zij het zien, dus hoe hun achterban ertegenaan kijkt. Dat is een gevoel, maar ze hebben ook een achterban waar ik vragen aan kan stellen en gebruiken als mediator”*.

Gemeente Den Haag lobbyt met meer bronnen en een grotere achterban en kan hierdoor zelfstandig voor landelijke kwesties lobbyen. Toch schakelt Den Haag ook landelijke organisaties als VNG en Jeugdzorg Nederland in. Gemeente Noordoostpolder heeft minder resources, en schakelt voor landelijke kwesties een externe belangengroepen in.

Om een lobbydoel meer kracht bij te zetten kunnen organisaties samenwerken om een gezamenlijk doel te behalen. Zowel gemeente Den Haag als Noordoostpolder gebruiken voor lobby bij landelijke kwesties grotere lobbyorganisaties als VNG en Jeugdzorg Nederland.

Uit de documentanalyse blijkt dat recent veel aandacht uitgaat naar integriteit van lobbyisten, maar zelden wordt gekeken naar de rol van de lobbyist. In het kamerstuk wordt verwezen naar een onderzoek van OESO (Kamerstukken II, 3559, 2021). OESO beschrijft een lobbyist als een persoon of groep die beïnvloedende activiteiten uitvoert, binnen een framework van integriteit (OECD, 2021)

Het onderzoek laat zien dat de rol van de lobbyist bij zowel de gemeente Den Haag als bij de gemeente Noordoostpolder afhankelijk is van de situatie. Den Haag heeft een fulltime lobbyist en de Noordoostpolder een parttime lobbyist. Den Haag beschikt over meer bronnen en een groter draagvlak, waardoor een lobbyist van gemeente Den Haag eerder de rol van manager aanneemt bij de lobby voor jeugdzorg. De rol van de lobbyist van gemeente Noordoostpolder is eerder adviseur, omdat deze parttime lobbyist is. Dit komt niet overeen met de eerder opgestelde hypothese dat de rol van de lobbyist onafhankelijk is van de grootte van de gemeente. Opgemerkt moet worden dat lobbyen voor jeugdzorg vrijwel altijd via VNG en Jeugdzorg Nederland verloopt.

5.4 Netwerk

Uit het onderzoek volgt dat zowel de gemeente Den Haag als Noordoostpolder bij lobbyen voor jeugdzorg het eigen politieke netwerk gebruiken en daarnaast gebruiken maken van het politieke netwerk van landelijke organisaties, zoals VNG en Jeugdzorg Nederland.

Bij lobbyen voor lokale kwesties zoeken gemeente Den Haag en Noordoostpolder zelfstandig contact met beleidsmakers. Hierbij gebruiken zowel gemeente Den Haag als Noordoostpolder hun eigen politieke netwerk.

Hierover zegt respondent E public affairs adviseur Den Haag: *“Daar heb ik goede contacten mee dus gewoon rechtstreeks bellen en ook rechtstreeks contact”*.

Ook Kamerleden maken gebruik van hun politiek netwerk. Om zich voor te bereiden op politieke debatten gebruiken zij werkbezoeken, raadplegen zij contacten uit de sector en gebruiken app-groepen om informatie in te winnen.

Den Haag is een grotere gemeente op kortere afstand van beleidsmakers, waardoor Den Haag een hogere positie bekleedt binnen het politieke netwerk dan Noordoostpolder. Hierdoor beschikt Den Haag over een groter multiplex politieke netwerk. Een uitgebreid politiek netwerk vereenvoudigt de toegang tot en vergroot de kans op prominentie bij beleidsmakers.

Respondent B wethouder in de gemeente Noordoostpolder zegt hierover: *“Dat vindt meestal niet in de gemeente Noordoostpolder plaats. Ik moet bijna altijd op uit, Dus vaak Utrecht bijvoorbeeld of Almere”* ‘

Daarnaast behoort de gemeente Den Haag tot de G4, de vier grootste gemeenten, en heeft hierdoor meer mogelijkheden prominent aanwezig te zijn bij beleidsmakers. De G4 worden geregeld betrokken bij overleggen in de Kamers en ministeries. Tevens hebben de G4 samen ruim 10% van de inwoners en daardoor een groter draagvlak voor een lobby. De gemeente Noordoostpolder is veel kleiner en heeft hierdoor minder mogelijkheden om hun lobby kracht bij te zetten.

Bij lobbyen voor landelijke kwesties binnen jeugdzorg schakelen zowel gemeente Den Haag als gemeente Noordoostpolder VNG en Jeugdzorg Nederland in. Door samen te werken met landelijke belangengroepen kunnen Den Haag en Noordoostpolder optimaal profiteren van het politieke netwerk van deze belangengroepen. Deze belangengroepen worden geregeld betrokken bij overleggen over jeugdzorg en zijn hierdoor prominent aanwezig bij beleidsmakers. Landelijke belangengroepen VNG en Jeugdzorg Nederland beschikken over fulltime lobbyisten, die beschikken over een hoge positie binnen het politieke netwerk. Zij zijn vaker en langduriger aanwezig binnen dit netwerk en dat werkt positief op de toegang tot en prominentie bij beleidsmakers.

Respondent D lobbyist Jeugdzorg Nederland zegt hierover: *“Een ander Kamerlid zat thuis in Oss en had de hele week in Den Haag gewerkt en zat heel vol, maar had eigenlijk nog wel tijd, maar dan moest het wel bij hem thuis in Oss”*.

Tevens geeft respondent F lobbyist VNG aan: *“Het merendeel van het contact vindt ambtelijk plaats in besprekingen, telefoontjes, mailtjes en appjes”*.

Veelvuldig en geregeld contact vergroot de effectiviteit van een lobby.

Hierover zegt respondent E uit Den Haag: *“Het is vooral een aanbeveling aan mezelf en dat dat ik me daar ik nog vaker actief het contact moet gaan zoeken en met dat soort clubs, maar niet alleen. Niet alleen ik, maar eigenlijk ook gewoon op ambtelijk niveau en op directieniveau dat er veel frequenter contact moet zijn en het zoeken naar de coalitie om dingen te voorkomen”*.

Dit laat zien dat op sommige punten van het netwerk nog verbetering mogelijk is.

Uit de documentanalyse blijkt dat grotere gemeenten meer onder de aandacht zijn bij de Tweede Kamer (zie bijlage 3) en via het G4 overleg invloed kunnen uitoefenen op de besluitvorming (Ministerie van Volksgezondheid, 2022). Gemeente Den Haag kan als lid van de G4 gebruik maken van haar positie en deze gebruiken om toegang te krijgen tot beleidsmakers en invloed uit te oefenen op het besluitvormingsproces. De gemeente Noordoostpolder behoort tot de kleine gemeenten (zie bijlage 4) en heeft door minder prominente aanwezigheid bij beleidsmakers minder mogelijkheden invloed uit te oefenen bij het beleidsvormingsproces. Daarnaast blijkt dat bij de besluitvorming, maar vooral de uitvoering daarvan, gekeken wordt naar wat een gemeente nodig heeft en worden gemeenten en VNG betrokken bij het besluitvormingsproces. Hier wordt geen onderscheid gemaakt tussen een kleine en grote gemeente (Van Gennip, 4 juli 2022). Uit andere documenten blijkt dat lobbyen transparant moet zijn en geen invloed zou mogen hebben op de verdeling van Rijksgelden. Dat is op dit moment nog niet het geval, maar hiervoor wordt een lobbyparagraaf en wetgeving opgesteld (Kamerstukken II, 36101, nr.2, 2022).

De gemeente Den Haag beschikt over meer resources, meer routinematig contact met beleidsmakers en heeft als grotere gemeente een betere positionering bij beleidsmakers. Daarnaast bekleedt gemeenten Den Haag een hogere positie binnen het multiplex politiek netwerk door de kortere absolute en relatieve afstand tot beleidsmakers. Hierdoor heeft gemeente Den Haag meer kans op een lange-termijn relatie met beleidsmakers dan gemeente Noordoostpolder.

De opgestelde hypothese over netwerk blijkt juist, de gemeente Den Haag heeft als grotere gemeente voordelen binnen het politieke netwerk bij lobbyen voor jeugdzorg.

5.5 Media-aandacht

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de gemeente Den Haag eenvoudiger media-aandacht gebruikt dan de gemeente Noordoostpolder, omdat Den Haag als lid van de G4 grotere

prominentie heeft bij beleidsmakers. Zowel de gemeente Noordoostpolder als de gemeente Den Haag zoeken niet zelfstandig de media-aandacht om hun belangen met betrekking tot jeugdzorg te behartigen. Zij gebruiken landelijke organisaties VNG en Jeugdzorg Nederland om te lobbyen voor landelijke kwesties binnen jeugdzorg. VNG en Jeugdzorg Nederland maken gebruik van outside lobbyen door kwesties onder de aandacht te brengen via scholing en media. Hiermee proberen VNG en Jeugdzorg Nederland de publieke opinie over kwesties te beïnvloeden. Zo hopen ze een groter draagvlak te creëren voor een kwestie en op deze manier het besluitvormingsproces te beïnvloeden.

Respondent D lobbyist voor Jeugdzorg geeft aan media-aandacht te gebruiken in de loop naar belangrijke debatten.

Hij zegt hierover: *“Ook wordt via de media geprobeerd de publieke opinie te beïnvloeden. We proberen dan media-aandacht in aanloop naar belangrijke kamer debatten over onderwerpen die wij belangrijk vinden te gebruiken”*.

Dit wordt ook bevestigd door respondent G Tweede Kamerlid CDA die aangeeft lobbyen via media de publieke opinie bespeeld, waardoor het effect van de lobby wordt versterkt.

Hij zegt hierover: *“Ze betrekken de media erbij, lobby is te beïnvloeden via de media dat werkt goed, zo kunnen ze de publieke opinie bespelen”*.

Een gemeente alleen kan een kwestie niet op de agenda krijgen, maar wanneer een kwestie door meer partijen wordt gesteund is het volgens de 80/20-rule eenvoudiger om het op de agenda te krijgen. Een grotere gemeente heeft meer draagvlak voor een kwestie dan een kleinere gemeente en kan een kwestie eenvoudiger op de agenda krijgen dan een kleine gemeente.

Respondent A beleidsmedewerker uit de gemeente Noordoostpolder zegt hierover: *“Maar ook dat is een kwestie van meerdere geluiden, want wij alleen zullen een onderwerp echt niet op de agenda krijgen. Dus daar moeten wel meer signalen van buitenaf voor komen”*.

Uit de initiatiefnota van de leden Dassen en Omtzigt blijkt dat media een belangrijke rol spelen bij het verkrijgen van toegang tot beleidsmakers. Wanneer mensen toegang hebben tot beleidsmakers is beïnvloeding van besluitvorming mogelijk. Echter, niet iedereen heeft toegang tot beleidsmakers en hierdoor kunnen structurele problemen onderbelicht blijven. Wanneer mensen in staat zijn invloed uit te oefenen via media om private of politiek-bestuurlijke belangen te behartigen, kunnen zij wel de besluitvorming beïnvloeden. De onevenwichtige toegang tot beleidsmakers creëert problemen, omdat problemen pas aan het licht komen, wanneer de schade groot is (Kamerstukken II, 36101, nr.2, 2022).

Het onderzoek laat zien dat zowel een grote als een kleine gemeenten weinig gebruik maken van media-aandacht om kwesties onder de aandacht te brengen. Gemeenten geven informatie door aan overkoepelende organisaties die op hun beurt gebruik maken van media-aandacht om het besluitvormingsproces te beïnvloeden. Ook wordt vanuit deze organisaties direct contact gezocht met Kamerleden om bepaalde kwesties onder aandacht te brengen. Hieruit blijkt dat het eerder opgestelde hypothese onjuist is, omdat voor jeugdzorg gemeenten vrijwel niet zelfstandig media inschakelen.

6. Discussie en conclusie

In deze thesis is de onderzoeksvraag: *“Wat zijn de verschillen bij politieke lobby voor jeugdzorg tussen een grote en een kleine gemeente in Nederland?”* onderzocht via een vergelijkend kwalitatief onderzoek bij de gemeenten Den Haag en Noordoostpolder.

Eerdere onderzoeken beperkten zich vaak tot internationale actoren, maar in dit onderzoek is bewust gekozen voor lokale lobby. Daarnaast is gekozen voor jeugdzorg, omdat jeugdzorg actueel is en de vraag naar jeugdzorg sinds COVID19 flink is toegenomen. Zorgvragers jeugd zijn een kwetsbare groep, die moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen. Deze groep zorgvragers heeft lobbyisten nodig om hun belangen te behartigen. Het onderzoek toont veel overeenkomsten, maar ook verschillen tussen lobbyen voor jeugdzorg bij gemeenten Den Haag en Noordoostpolder.

Het grootste verschil komt voor bij de factor netwerk. Den Haag behoort bij de vier grootste gemeenten van Nederland en kan bij G4-overleggen kwesties aankaarten die voor de eigen gemeente van belang zijn en zich positioneren bij beleidsmakers. Zo wordt een lobby prominent aanwezig bij beleidsmakers en zijn beleidsmakers eerder geneigd de lobby mee te nemen in de besluitvorming. Den Haag is een grotere gemeente en daardoor hebben kwesties meer draagvlak. De Noordoostpolder kan als kleinere gemeente een lobby minder ondersteunen met burgerinitiatieven en moet gebruik maken van belangengroepen zoals VNG en Jeugdzorg Nederland om een lobby kracht bij te zetten.

Ook de afstand tot beleidsmakers is van invloed op de factor netwerk. Den Haag heeft een absoluut en relatief kleinere afstand tot beleidsmakers dan de Noordoostpolder. Hierdoor staat Den Haag hoger op de kaart van het multiplex politiek netwerk en is meer onder de aandacht bij beleidsmakers dan gemeente Noordoostpolder. Dit leidt ertoe dat Den Haag beter in staat is toegang te verkrijgen tot beleidsmedewerkers en kan zo een lobby meer kracht bijzetten.

Een ander verschil ligt in de rol van de lobbyist. Lobbyisten fungeren als transmission belts tussen gemeente en beleidsmakers, omdat zij zowel met gemeenten als beleidsmakers in contact staan en informatie doorspelen. De gemeente Den Haag heeft een fulltime lobbyist, die gericht is op het sociaal domein en zichzelf als manager ziet. De gemeente Noordoostpolder heeft een parttime lobbyist, die naast de taken van lobbyist ook andere beleidstaken moet uitvoeren. Hij ziet zichzelf meer als adviseur. Bij beide gemeenten is de rol van de lobbyist variabel en afhankelijk van de kwestie waarvoor wordt gelobbyd.

Ook media-aandacht is een factor die beïnvloed wordt door gemeentelijke kenmerken. Volgens de 80/20 rule komt maar 20% van de kwesties onder de aandacht van beleidsmakers. Dit betekent dat de 80% kwesties in veel gevallen niet op tijd worden gezien, zoals de toeslagenaffaire, en de affaire rondom gaswinning in Groningen. Doordat de gemeente Noordoostpolder als kleinere gemeenten minder eenvoudig toegang krijgt tot beleidsmakers kunnen kwesties die van groot belang zijn voor een kleinere gemeente, pas onder de aandacht van Kamerleden komen wanneer deze kwesties grote problemen veroorzaken op landelijk niveau. De onevenwichtige toegang tot beleidsmakers kan scheefgroei in Nederland versterken.

Uit het onderzoek blijkt dat beide gemeenten zelfstandig weinig gebruik maken van media-aandacht tijdens het lobbyproces. Zowel gemeente Den Haag als Noordoostpolder schakelen VNG en Jeugdzorg Nederland in wanneer ze kwesties over jeugdzorg op de politieke agenda willen brengen. Deze belangenorganisaties beschikken over een uitgebreid multiplex politiek netwerk, waardoor de effectiviteit van een lobby wordt versterkt. Door optimaal te profiteren van het netwerk van deze belangengroepen wordt het draagvlak van een kwestie vergroot. Lobbyorganisaties maken gebruik van een hybride benadering. Zij gebruiken inside lobby voor lokale en gerichte kwesties en outside lobby voor landelijke kwesties waarbij de publieke opinie een rol kan spelen.

Dit onderzoek kent limitaties. Door de drukke agenda van Kamerleden en de beperkte tijd van dit onderzoek is slechts een Kamerlid bereid gevonden mee te werken aan dit onderzoek.

Om de interne validiteit te vergroten is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews, zodat de onderzoeker kan doorvragen bij onduidelijkheden (Bryman, 2012). De

interviewvragen zijn opgesteld aan de hand van begrippen die zijn bepaald aan de hand van de uitgevoerde deskresearch wat ook de validiteit vergroot (Babbie, 2010). Een nadeel van semigestructureerde interviews is dat de interviewer invloed kan uitoefenen tijdens het interview en daarmee de resultaten van het onderzoek kan beïnvloeden (Bryman, 2012). De onderzoeker moet waken voor interpretatie van de antwoorden (Creswell & Poth, 2016). Tijdens de interviews zijn verschillende vragen gesteld over hetzelfde onderwerp, om de consistentie te controleren. In dit onderzoek zijn drie factoren aanwezig die mogelijk invloed hebben op de resultaten. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een steekproef, waarbij alleen de resultaten en meningen van de respondenten uit de steekproef zijn meegenomen. Het tweede aspect is het testeffect. Wanneer respondenten weten dat ze meedoen aan een onderzoek, kunnen ze andere antwoorden geven als gevolg hiervan. Om dit te voorkomen is gepoogd om de respondenten zoveel mogelijk op hun gemak te stellen. Daarnaast is het onderzoek bij twee gemeenten in Nederland uitgevoerd en niet generaliseerbaar. Hierdoor is de externe validiteit laag. Om de externe validiteit te verhogen is gepoogd de interviews af te nemen onder omstandigheden die lijken op alledaagse omstandigheden voor de respondent (Verhoeven, 2014).

De aanbevelingen die uit het onderzoek voortvloeien zijn tabel 3 geformuleerd.

Tabel 3 Aanbevelingen

Aanbeveling	Uitwerking
Gemeenten en lobbyisten moeten nauwer samenwerken met lobbyorganisaties VNG en Jeugdzorg Nederland.	Deze samenwerking moet worden uitgevoerd op basis van transparantie en wederkerigheid. Betrokken organisaties moeten wederzijds vertrouwen tonen, vrije informatie-wisseling mogelijk maken en gebruik maken van elkaars multiplex politiek netwerk. Om dit effectief uit te voeren moeten organisaties als VNG en Jeugdzorg Nederland vaker aansluiten bij overleggen en brainstormsessies op lokaal niveau, zodat zij een beter gevoel hebben wat er speelt binnen de gemeenten.
Lobbyisten moeten effectiever samenwerken met media, zodat optimaal geprofiteerd wordt van het bereik en de invloed van de media.	Samenwerking van belangengroepen met media in de vorm van documentaires geeft meer inzicht in de activiteiten die in de jeugdzorg plaatsvinden en beïnvloeden door het grote bereik de publieke opinie over de jeugdzorg. Hierdoor wordt ook de mening van beleidsmakers beïnvloedt, waardoor het lobbyproces krachtiger wordt.
Gemeenten moeten onderling meer samenwerken.	Samenwerking tussen gemeenten bij gelijke belangen kan een lobby versterken. Voor kleine gemeenten is het aan te bevelen geregeld overleg te hebben met andere (kleinere) gemeenten om op deze manier gezamenlijk kwesties naar voren te brengen om hun lobby meer draagvlak te geven en meer kracht bij te zetten.

<p>Voor een vervolgonderzoek is het advies een groter onderzoek naar de lobbykracht van gemeenten uit te voeren, zodat een meer representatief resultaat ontstaat.</p>	<p>Meer respondenten zorgt voor een betrouwbaarder onderzoek. In het vervolgonderzoek kunnen verschillende grotere gemeenten, bijvoorbeeld de G4, met elkaar worden vergeleken op basis van lobbykracht. Daarnaast kunnen grote, middelgrote en kleinere gemeenten met elkaar vergeleken worden. Ook zouden de verschillende kleinere gemeenten met elkaar vergeleken kunnen worden. Ook is aan te raden om het onderzoek gedurende een langere periode uit te voeren, zodat alle respondenten de mogelijkheid hebben om te participeren aan het onderzoek.</p>
--	---

Bibliografie

- Albareda, A. (2018). Connecting society and policymakers? Conceptualizing and measuring the capacity of civil society organizations to act as transmission belts. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 29(6), 1216-1232.
- Albareda, A., & Braun, C. (2019). Organizing Transmission Belts: The Effect of Organizational Design on Interest Group Access to EU Policy-making. *Institute of Public Administration*, 468-485.
- Alemanno, A. (2017). *Lobbying for Change: Find Your Voice To Create A Better Society*. London: Icon Books.
- AlleCijfers. (2022). *Informatie gemeente Noordoostpolder*. Retrieved 30-06-2022, from allecijfers.nl: <https://allecijfers.nl/gemeente/noordoostpolder/>
- AlleCijfers. (2022). *Informatie gemeente 's-Gravenhage*. Retrieved 30-06-2022, from allecijfers.nl: <https://allecijfers.nl/gemeente/s-gravenhage/>
- Allport, G. (1954). *The effect of contact*. Reading: Addison-Wesley.
- Andreski, S. (2013). *Max Weber on capitalism, bureaucracy and religion*. London: Routledge.
- AVV, ONL, VZN. (2021). *Sociaal Akkoord 2021*. Den Haag: AVV, ONL, VZN.
- Baarda, B. (2019). *Dit is Onderzoek* (Vol. 3). Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Babbie, E. (2010). *he Practice of Social Research* (Vol. 12). Belmont, California: Wadsworth, Cengage Learning.
- Baumgartner, F., & Leech, B. (1998). *Basic Interests: The Importance Of Groups In Politics And In Political Science*. Princeton: Princeton University Press.
- Baumgartner, F., Berry, J., Hojnacki, M., Leech, B., & Kimball, D. (2009). *Lobbying and Policy Change*. Chicago: University of Chicago Press.
- Berg, B. (2009). Finding connections between lobbying, public relations and advocacy. *Public Relations Journal*, 1-19.
- Beyers, J., & Braun, C. (2014). Ties that Count. Explaining Interest Group Access to Policymakers. *Journal of Public Policy*, 93-121.
- Binderkrantz, A., & Pedersen, H. H. (2019). The lobbying success of citizen and economic groups in Denmark and the UK. *Acta Politica*, 75-103.
- Binderkrantz, A., Pedersen, H., & Beyers, J. (2017). What is access? a discussion of the definition and measurement of interest group access. *European Political Science*, 8.
- Binnenlandsbestuur. (2022, april 26). *Kabinet schrapt bezuiniging jeugdzorg*. Retrieved 27 mei 2022, from [www.binnenlandsbestuur.nl: https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/omstreden-bezuiniging-jeugdzorg-geschrapt](https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/omstreden-bezuiniging-jeugdzorg-geschrapt)

- Bouwmeester, L., & Oosenbrug, R. (2015). *Initiatiefnota van de leden Bouwmeester en Oosenbrug: Lobby in daglicht: luisteren en laten zien*. Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Braun, C. (2012). The Driving Forces of Stability: Exploring the Nature of Long-Term Bureaucracy–Interest Group Interactions. *Administration & Society*, 824-828.
- Bryman, S. (2012). *Social Research Methods* (Vol. 5). Oxford: Oxford University press.
- Burrell, M. (2001). *Lobbying and the media: Working with politicians and Journalists*. London: Thorogood.
- Cheikbossian, G., & Hafidi, H. (2022). Lobbying, Public, and Environmental Policy Under Imperfect Competition. *Annals of Economics and Statistics*, 145(1), 91-116.
- Cloete, F. (2021). Beleidsdiskriminatie, -verandering en entrepreneurskap: Beperkte politieke regte vir “Kleurlinge” in Suid-Afrika tot 1979. *Tydskrif vir Geesteswetenskappe*, 61(4-2), 1260-1268.
- Creswell, J., & Poth, C. (2018). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches* (Vol. 4). Los Angeles, California: SAGE Publications, Inc.
- Dekker, W., Korteweg, A., & Verwiel, E. (2022, maart 11). Of het raadslid niet zo wil dwarsliggen – hoe lobbyisten de lokale politiek beïnvloeden. *Volkscrant*. Retrieved from [www.volkscrant.nl: https://www.volkscrant.nl/nieuws-achtergrond/of-het-raadslid-niet-zo-wil-dwarsliggen-hoe-lobbyisten-de-lokale-politiek-beinvloeden~beeb0f1a/](https://www.volkscrant.nl/nieuws-achtergrond/of-het-raadslid-niet-zo-wil-dwarsliggen-hoe-lobbyisten-de-lokale-politiek-beinvloeden~beeb0f1a/)
- Den Haag. (2022). *Raadsliden en fractievertegenwoordigers*. Retrieved 30 juni 2022, from [www.denhaag.nl: https://www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/gemeenteraad/raadsleden-en-fractievertegenwoordigers.htm](https://www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/gemeenteraad/raadsleden-en-fractievertegenwoordigers.htm)
- Dür, A., & Mateo, G. (2016). *Insiders versus Outsiders: Interest Group Politics in Multilevel Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Esmeijer, M. (13 januari 2022). verzoek om een reactie op de brief van de G4 gemeenten over het jeugdbeleid. *Tweede Kamer der Staten-Generaal*.
- Floor, J. M., Van Raaij, W. F., & Bouwman, M. (2015). *Marketingcommunicatiestrategie*. Groningen: Noordhoff Uitgevers BV.
- Flöthe, L. (2019). Technocratic or democratic interest representation? How different types of information affect lobbying success. *Springer Nature Limited*, 165-183.
- Fraussen, B. (2020). The Organization of Interest Groups. In P. Harris, A. Bitonti, C. Fleisher, & S. Binderkrantz, *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs*. (pp. 1-16). London: Palgrave Macmillan.
- Fraussen, B. (2021, oktober 8). *Zichtbaarheid of betrouwbaarheid? Over lobbyen voor en achter de schermen*. Retrieved 18 augustus 2022, from [www.bertfraussen.com/:](http://www.bertfraussen.com/)

<https://www.bertfraussen.com/single-post/zichtbaarheid-of-betrouwbaarheid-over-lobbyen-voor-en-achter-de-schermen>

- Fraussen, B., & Halpin, D. (2020). Interest Groups, the Bureaucracy, and Issue Prioritization. *Oxford Research Encyclopedias, Politics*, 1-17.
- Fraussen, B., Albareda, A., & Braun, C. (2020). Conceptualizing consultation approaches: identifying combinations of consultation tools and analyzing their implications for stakeholder diversity. *Policy Sciences*, 473-493.
- Fraussen, B., Graham, T., & Halpin, D. (2018). Assessing the prominence of interest groups in parliament: a supervised machine learning approach. *The Journal of Legislative Studies*, 450-474.
- Gemeente Noordoostpolder. (2022). *Organisatie*. Retrieved from raad.noordoostpolder.nl: <https://raad.noordoostpolder.nl/gemeenteraad/raadsverslagen/>
- Halbersma, P. (15 december 2021). Friese gemeenten nog niet helemaal gerust op plannen van Rutte IV met hun inkomsten. *Friesch Dagblad*.
- Harris, P. (2008). The Evolution of Strategic Political Lobbying in the UK and the Psychological Network Underpinning Machiavellian Marketing. *Journal of Political Marketing*, 239-251.
- Harris, P., & Fleisher, C. S. (2017). *The Sage handbook of international corporate and public affairs*. Washington: Sage.
- Heaney, M. (2014). Multiplex networks and interest group influence reputation: An exponential random graph model. *Elsevier*, 66-81.
- Hulzebos, B. (2021, 18 oktober). Snoeihard deskundigenrapport: ‘Chaos Jeugdzorg hebben Groninger gemeenten deels aan zichzelf te danken’. *Dagblad van het Noorden*. Retrieved from <https://dvhn.nl/groningen/stad/Snoeihard-deskundigenrapport-%E2%80%98Chaos-Jeugdzorg-hebben-Groninger-gemeenten-deels-aan-zichzelf-te-danken%E2%80%99-27104589.html>
- Jacobs, K. (2015). The ‘Politics’ of Australian Housing: The Role of Lobbyists and Their Influence in Shaping Policy. *Housing Studies*, 5(30), 695-710.
- Jeugdzorg Nederland . (2021). *Invloed gemeentelijke verkiezingsprogramma's*. Utrecht: Jeugdzorg Nederland .
- Jeugdzorg Nederland. (2014, november 3). *Geen contracten, continuïteit van zorg in gevaar*. Retrieved 18 februari 2022, from www.jeugdzorgnederland.nl: <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/geen-contracten-continu-iteit-van-zorg-in-gevaar/>

- Jeugdzorg Nederland. (2018, juni 27). *Knellend jeugdzorgbudget: oorzaak en gevolg*. Retrieved 19 februari 2022, from www.jeugdzorgnederland.nl:https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/knellend-jeugdzorgbudget-oorzaak-en-gevolg/
- Jeugdzorg Nederland. (2021). *Wij zijn Jeugdzorg Nederland*. Utrecht: Jeugdzorg Nederland. Retrieved from <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/12/Strategie-Jeugdzorg-Nederland.pdf>
- Joos, K. (2011). *Lobbying in the new Europe successful representation of interests after the Treaty of Lisbon*. John Wiley & Sons: Berlijn.
- Jordan, G., Halpin, D., & Maloney, W. (2004). Defining Interests: Disambiguation and the Need for New Distinctions? *Political Studies Association*(6), 195-2012.
- Kamerstukken 31 839 Nr. 782. (17 juni 2021). Retrieved 28 juni 2022, from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z10930&did=2021D23747>
- Kamerstukken II, 3559. (2021, juli 13). Retrieved from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z09214&did=2021D29059>
- Kamerstukken II, 36101, nr.2. (2022, mei 9). Retrieved 21 juni 2022, from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022Z08844&did=2022D17882>
- Kluver, H., & Saurugger, S. (2003). Opening the black box: The professionalization of interest groups in the European Union. *Interest Groups & Advocacy*, 2(2), 185-205.
- Lock, I., & Seele, P. (2016). Deliberative lobbying? Toward a noncontradiction of corporate political activities and corporate social responsibility? *Journal of Management Inquiry*, 25(4), 415-430.
- Loftis, M., & Kettler, J. (2015). Lobbying from Inside the System: Why Local Governments Pay for Representation in the U.S. Congress. *Political Research Quarterly*, 1(68), 193-206.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2019, 04 02). *Tabel aantal inwoners gemeenten per 1 januari 2019*. Retrieved 29 juli 2022, from [/www.uitvoeringvanbeleidszw.nl: https://www.uitvoeringvanbeleidszw.nl/subsidies-en-regelingen/veranderopgave-inburgering-pilots/documenten/publicaties/subsidies/veranderopgave-inburgering-pilots/tabel-aantal-inwoners-gemeenten-per-1-januari-2019/tabel-aantal-inwoners-gemeenten-per-1-jan](http://www.uitvoeringvanbeleidszw.nl:https://www.uitvoeringvanbeleidszw.nl/subsidies-en-regelingen/veranderopgave-inburgering-pilots/documenten/publicaties/subsidies/veranderopgave-inburgering-pilots/tabel-aantal-inwoners-gemeenten-per-1-januari-2019/tabel-aantal-inwoners-gemeenten-per-1-jan)
- Ministerie van Volksgezondheid. (2022, mei 13). Hervormingen Jeugdzorg. *Tweede Kamer der Staten-Generaal*.
- Nownes, A. (2006). *Total Lobbying : What Lobbyists Want (and How They Try to Get It)*. Cambridge: Cambridge University Press.

- OECD. (2021, mei 20). *Lobbying in the 21st Century: Transparency, Integrity and Access*. Retrieved 18 augustus 2022, from [www.oecd.org: https://www.oecd.org/corruption/ethics/lobbying-21-century.htm](https://www.oecd.org/corruption/ethics/lobbying-21-century.htm)
- Overeem, P., & Zweegers, M. K. (2013). Integriteit in de politiek-ambtelijke verhoudingen. . *Jaarboek Integriteit 2013*, 22-30.
- Pauw, B. (1998). *Lobbyen*. Alphen aan de Rijn: Wolters Kluwer.
- Payson, J. (2022). *When Cities Lobby How Local Governments Compete For Power in State Politics*. New York: Oxford University Press.
- Payson, J. A. (2020). Cities in the statehouse: How local governments use lobbyists to secure state funding. *The Journal of Politics*, 82(2), 403-417.
- Payson, J. A. (2022). *When Cities Lobby How Local Governments Compete For Power in State Politics*. New York: Oxford University Press.
- Prodemos. (z.d.). *De organisatie*. Retrieved 22 mei 2022, from [prodemos.nl: https://prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/de-gemeente/de-organisatie/](https://prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/de-gemeente/de-organisatie/)
- Prodemos. (z.d.). *Het ambtelijk apparaat*. Retrieved 27 mei 2022, from [prodemos.nl: https://prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/nederland/het-ambtelijk-apparaat/](https://prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/nederland/het-ambtelijk-apparaat/)
- Rijksoverheid. (z.d.). *Taken van een gemeente*. Retrieved 22 mei 2022, from [www.rijksoverheid.nl: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente)
- Sørensen, R. (1998). Targeting the lobbying effort: The importance of local government lobbying. *European Journal of Political Research*, 2(34), 301-327.
- Svara, J. H. (2001). The Myth of the Dichotomy: Complementarity of Politics and Administration in the Past and Future of Public Administration. *Public administration review*, 61(2), 176-183.
- TeamStadszaken.nl. (25 februari 2022). Kleine gemeenten verenigd voor andere verdeling Rijksgeld. *Stadszaken*. Retrieved from <https://stadszaken.nl/artikel/4105/kleine-gemeenten-verenigd-voor-andere-verdeling-rijksgeld>
- Teisman, G. (1995). *Complex decision-making. A Pluralistic Perspective on Decision Making about Spatial Development*. Den Haag: VUGA.
- Tench, R., & Yeomans, L. (2014). *Exploring Public Relations*. London: Pearson.
- Terry, V. (2001). Lobbyists and their stories: Classic PR practitioner role models as functions of Burkean human motivations. *Journal of Public Relations Research*, 13(3), 235-263.

- Udo, T. (2020, april 2). *De (onzichtbare) macht van de Haagse topambtenaren*. Retrieved 23 december 2021, from www.binnenlandsbestuur.nl: [https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/opinie/ingezonden/de-\(onzichtbare\)-macht-van-de-haagse.12812479.lynkx](https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/opinie/ingezonden/de-(onzichtbare)-macht-van-de-haagse.12812479.lynkx)
- Van Beers, L., & Van Klingeren, M. (2020). Direct en indirect contact : Hoe persoonlijk contact en mediacontact hun weerslag hebben op houdingen ten opzichte van verschillende migrantengroepen. *Mens en Maatschappij*, 2(95), 83-111.
- Van Drimmelen, F. (2014). *Handbook Public Affairs Een open boek over belangenbehartiging*. Amsterdam: Prometheus.
- Van Gennip, C. (4 juli 2022). *Uitvoering inburgering*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Verčič, D., & Tkalac Verčič, A. (2011). Public relations and lobbying: New legislation in Slovenia. *Elsevier*, 14-21.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek?* Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- VNG. (2017, februari 23). *Debat Jeugdpoort: de balans twee naar de decentralisatie*. Retrieved 27 mei 2022, from www.vgn.nl: <https://www.vgn.nl/nieuws/debat-jeugdpoort-de-balans-twee-jaar-na-de-decentralisatie>
- VNG. (2022). *Over de VNG*. Retrieved 26 mei 2022, from vng.nl: <https://vng.nl/rubrieken/over-de-vng>
- Voorn, B., Van Genugten, M., & Van Thiel, S. (2019). Multiple principals, multiple problems: Implications for effective governance and a research agenda for joint service delivery. *Public Administration*, 3(97), 671-685.
- Vrooman, J., Dykstra, P., P.J.H., K., Leeuw, F., & Snijders, T. (2001). Netwerken van informele steun en sociaal-demografische veranderingen. In P. Dykstra, *Netwerken en Sociaal Kapitaal* (pp. 63-64). Amsterdam: SISWO/NSV.
- Walstra, E. (2016, juli 14). <https://www.binnenlandsbestuur.nl/carriere/overheidswerkgevers-doen-onvoldoende-aan-werkdruk-en-werkstress>. Retrieved 15 april 2022, from www.binnenlandsbestuur.nl: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/carriere/overheidswerkgevers-doen-onvoldoende-aan-werkdruk-en-werkstress>
- Yu, Z. (2005). Environmental protection: A theory of direct and indirect competition for political influence. *The Review of Economic Studies*, 72(1), 269-286.
- Zetter, L. (2008). *Lobbying The Art of Political Persuasion*. Petersfield: Harrman House Ltd.

Kamerstukken

Kamerstukken 31 839 Nr. 782. (17 juni 2021). Retrieved 28 juni 2022, from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z10930&did=2021D23747>

Kamerstukken II, 3559. (2021, juli 13). Retrieved from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z09214&did=2021D29059>

Kamerstukken II, 36101, nr.2. (2022, mei 9). Retrieved 21 juni 2022, from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022Z08844&did=2022D17882>

Bijlage 1 Voorkomen G4, G40, M50 en K80 bij kamerstukken

Onderstaand overzicht toont dat de term G4 (de vier grootste gemeenten) in de gekozen periode 233 keer voorkomt, de term G40 (40 gemeenten met meer dan 80.000 inwoners) komt 69 keer voor. De term M50 (middelgrote gemeenten met 30.000 tot 80.000 inwoners), komt zes keer voor en de term K80 (kleine gemeenten tot 30.000 inwoners) komt drie keer voor. De G4 is meer prominent aanwezig bij beleidsmakers, dan K80. Echter, K80 is recent opgericht in 2021, waardoor bekendheid bij beleidsmakers lager kan zijn.

Zoeken in Tweedekamer.nl

G4

Zoekresultaten (233)

U zoekt op 'G4' U zoekt in [Van 01/01/2021 Tot en met 29/07/2022](#) ⊗

Zoeken in Tweedekamer.nl

G40

Zoekresultaten (69)

U zoekt op 'G40' U zoekt in [Van 01/01/2021 Tot en met 29/07/2022](#) ⊗

Zoeken in Tweedekamer.nl

M50

Zoekresultaten (6)

U zoekt op 'M50' U zoekt in [Van 01/01/2021 Tot en met 29/07/2022](#) ⊗

Zoeken in Tweedekamer.nl

K80

Zoekresultaten (3)

U zoekt op 'K80' U zoekt in [Van 01/01/2021 Tot en met 29/07/2022](#) ⊗

Bijlage 2 Overzicht populatie per gemeente in Nederland (2019)

Gemeente	Inwoneraantal	Groot, middelgroot en klein
>Amsterdam	854.047	Groot
>Rotterdam	638.712	Groot
>'s-Gravenhage	532.561	Groot
>Utrecht	347.483	Groot
>Groningen	229.962	Groot
>Eindhoven	229.126	Groot
>Tilburg	215.521	Groot
>Almere	203.990	Groot
>Breda	183.448	Groot
>Nijmegen	175.948	Groot
>Apeldoorn	161.156	Groot
>Haarlem	159.709	Groot
>Enschede	158.261	Groot
>Arnhem	157.223	Groot
>Amersfoort	155.226	Groot
>Zaanstad	154.865	Groot
>'s-Hertogenbosch	153.434	Groot
>Haarlemmermeer	153.149	Groot
>Zwolle	126.116	Groot
>Zoetermeer	124.695	Groot
>Leiden	124.306	Groot
>Maastricht	122.723	Groot
>Leeuwarden	122.415	Groot
>Dordrecht	118.426	Groot
>Ede	114.682	Groot
>Alphen aan den Rijn	109.682	Groot
>Alkmaar	108.470	Groot
>Westland	107.492	Groot
>Emmen	107.192	Groot
>Delft	102.253	Groot
>Venlo	101.192	Groot
>Deventer	99.653	Middelgroot
>Sittard-Geleen	92.956	Middelgroot
>Oss	90.951	Middelgroot
>Helmond	90.903	Middelgroot
>Amstelveen	89.870	Middelgroot
>Súdwest Fryslân	89.583	Middelgroot
>Hilversum	89.521	Middelgroot
>Heerlen	86.762	Middelgroot
>Hoeksche Waard	86.115	Middelgroot
>Nissewaard	84.588	Middelgroot
>Hengelo (O)	80.593	Middelgroot
>Meerijstad	80.148	Middelgroot
>Purmerend	79.983	Middelgroot
>Schiedam	77.907	Middelgroot
>Lelystad	77.389	Middelgroot

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Roosendaal	77.000	Middelgroot
>Leidschendam-Voorburg	74.947	Middelgroot
>Hoorn	72.806	Middelgroot
>Gouda	72.700	Middelgroot
>Almelo	72.629	Middelgroot
>Vlaardingen	72.050	Middelgroot
>Velsen	67.831	Middelgroot
>Assen	67.708	Middelgroot
>Capelle aan den IJssel	66.854	Middelgroot
>Bergen op Zoom	66.354	Middelgroot
>Katwijk	64.956	Middelgroot
>Veenendaal	64.918	Middelgroot
>Stichtse Vecht	64.513	Middelgroot
>Zeist	63.322	Middelgroot
>Westerkwartier	62.844	Middelgroot
>Nieuwegein	62.426	Middelgroot
>Lansingerland	61.155	Middelgroot
>Midden-Groningen	60.951	Middelgroot
>Hardenberg	60.539	Middelgroot
>Roermond	57.761	Middelgroot
>Doetinchem	57.382	Middelgroot
>Barneveld	57.339	Middelgroot
>Gooise Meren	57.337	Middelgroot
>Smallerland	55.889	Middelgroot
>Heerhugowaard	55.850	Middelgroot
>Den Helder	55.760	Middelgroot
>Hoogeveen	55.677	Middelgroot
>Krimpenerwaard	55.644	Middelgroot
>Oosterhout	55.147	Middelgroot
>Vijfheerenlanden	55.001	Middelgroot
>Altena	54.766	Middelgroot
>Terneuzen	54.440	Middelgroot
>Pijnacker-Nootdorp	53.634	Middelgroot
>Kampen	53.259	Middelgroot
>Rijswijk	52.208	Middelgroot
>Woerden	51.758	Middelgroot
>De Fryske Marren	51.742	Middelgroot
>West Betuwe	50.349	Middelgroot
>Heerenveen	50.192	Middelgroot
>Weert	49.855	Klein
>Houten	49.579	Klein
>Utrechtse Heuvelrug	49.314	Klein
>Goeree-Overflakkee	49.129	Klein
>Barendrecht	48.477	Klein
>Middelburg	48.303	Klein
>Het Hogeland	48.019	Klein
>Waalwijk	47.725	Klein
>Hollands Kroon	47.681	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Zutphen	47.537	Klein
>Overbetuwe	47.481	Klein
>Harderwijk	46.832	Klein
>Noordoostpolder	46.625	Klein
>Schagen	46.379	Klein

>Lingewaard	46.372	Klein
>Waadhoeke	46.112	Klein
>Soest	46.089	Klein
>Kerkrade	45.823	Klein
>Ridderkerk	45.789	Klein
>Nordeast-Fryslân	45.287	Klein
>Veldhoven	44.925	Klein
>Zwijndrecht	44.586	Klein
>Vlissingen	44.485	Klein
>Medemblik	44.480	Klein
>Berkelland	44.029	Klein
>Molenlanden	43.846	Klein
>Steenwijkerland	43.768	Klein
>Heusden	43.723	Klein
>De Ronde Venen	43.620	Klein
>Etten-Leur	43.532	Klein
>Rheden	43.527	Klein
>Zevenaar	43.402	Klein
>Venray	43.341	Klein
>Peel en Maas	43.312	Klein
>De Bilt	42.846	Klein
>Noordwijk	42.661	Klein
>Nijkerk	42.307	Klein
>Horst aan de Maas	42.271	Klein
>Zuidplas	41.882	Klein
>Uden	41.725	Klein
>Tiel	41.465	Klein
>Huizen	41.369	Klein
>Beverwijk	41.077	Klein
>Wijchen	40.847	Klein
>Dronten	40.735	Klein
>Hellevoetsluis	39.997	Klein
>Oude IJsselstreek	39.520	Klein
>Geldrop-Mierlo	39.252	Klein
>Heemskerk	39.146	Klein
>Wageningen	38.412	Klein
>Rijssen-Holten	38.097	Klein
>Oldambt	38.075	Klein
>Goes	37.636	Klein
>Landgraaf	37.612	Klein
>Raalte	37.158	Klein
>Moerdijk	36.967	Klein
>Teylingen	36.584	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Bronckhorst	36.352	Klein
>Gorinchem	36.284	Klein
>Beekdaelen	35.969	Klein
>Edam-Volendam	35.953	Klein
>Leudal	35.857	Klein
>Hellendoorn	35.796	Klein
>Montferland	35.627	Klein

>Castricum	35.608	Klein
>Coevorden	35.299	Klein
>Hof van Twente	34.930	Klein
>Berg en Dal	34.748	Klein
>IJsselstein	34.302	Klein
>Bodegraven-Reeuwijk	33.948	Klein
>Twenterand	33.903	Klein
>Schouwen-Duiveland	33.687	Klein
>Lochem	33.574	Klein
>Tynaarlo	33.462	Klein
>Meppel	33.410	Klein
>Midden-Drenthe	33.172	Klein
>Epe	32.863	Klein
>Maassluis	32.518	Klein
>Noordenveld	32.370	Klein
>Papendrecht	32.264	Klein
>Stadskanaal	32.258	Klein
>Deurne	32.137	Klein
>Oldenzaal	31.915	Klein
>Tytsjerksteradiel	31.870	Klein
>Echt-Susteren	31.751	Klein
>Aalsmeer	31.499	Klein
>Renkum	31.338	Klein
>Hendrik-Ido-Ambacht	30.677	Klein
>Boxtel	30.672	Klein
>Valkenswaard	30.654	Klein
>Bernheze	30.550	Klein
>Gemert-Bakel	30.340	Klein
>Bergen (NH)	29.941	Klein
>Halderberge	29.888	Klein
>Leusden	29.755	Klein
>Opsterland	29.753	Klein
>Oost Gelre	29.675	Klein
>Best	29.497	Klein
>Uithoorn	29.445	Klein
>Krimpen aan den IJssel	29.306	Klein
>Winterswijk	28.987	Klein
>Boxmeer	28.853	Klein
>Sint-Michielsgestel	28.673	Klein
>Nieuwkoop	28.269	Klein
>Dalfsen	28.242	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

›Brunssum	28.241	Klein
›Culemborg	28.195	Klein
›Diemen	28.121	Klein
›Zaltbommel	28.014	Klein
›Achtkarspelen	27.935	Klein
›Langedijk	27.836	Klein
›Waddinxveen	27.578	Klein
›Veendam	27.508	Klein
›Hulst	27.472	Klein

›Leiderdorp	27.197	Klein
›Nunspeet	27.114	Klein
›Heemstede	27.080	Klein
›Drimmelen	27.063	Klein
›Aalten	26.962	Klein
›Ermelo	26.793	Klein
›Kaag en Braassem	26.625	Klein
›Vught	26.418	Klein
›Buren	26.365	Klein
›Gilze en Rijen	26.313	Klein
›Dinkelland	26.291	Klein
›Oisterwijk	26.132	Klein
›Wassenaar	26.084	Klein
›Beuningen	25.798	Klein
›Dongen	25.777	Klein
›Weststellingwerf	25.720	Klein
›Tholen	25.583	Klein
›Eijsden-Margraten	25.566	Klein
›Ooststellingwerf	25.459	Klein
›Voorschoten	25.453	Klein
›Duiven	25.438	Klein
›Aa en Hunze	25.390	Klein
›Borger-Odoorn	25.351	Klein
›Albrandswaard	25.218	Klein
›Sliedrecht	25.020	Klein
›Stein	24.987	Klein
›Cuijk	24.911	Klein
›Delfzijl	24.864	Klein
›Steenbergen	24.781	Klein
›Westerwolde	24.684	Klein
›Baarn	24.630	Klein
›Maasdriel	24.350	Klein
›Putten	24.313	Klein
›Voorst	24.310	Klein
›Haaksbergen	24.291	Klein
›Wierden	24.258	Klein
›De Wolden	23.917	Klein
›Oegstgeest	23.887	Klein
›Maasgouw	23.697	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Wijk bij Duurstede	23.678	Klein
>Wijdmeren	23.659	Klein
>Goirle	23.621	Klein
>Neder-Betuwe	23.615	Klein
>Sluis	23.526	Klein
>Oldebroek	23.504	Klein
>Bloemendaal	23.208	Klein
>Borne	23.124	Klein
>Loon op Zand	23.120	Klein
>Elburg	23.107	Klein
>Heiloo	23.099	Klein

>Nuenen, Gerwen en Nede	23.019	Klein
>Lisse	22.746	Klein
>Borsele	22.716	Klein
>Koggenland	22.659	Klein
>Reimerswaal	22.555	Klein
>Losser	22.547	Klein
>Zwartewaterland	22.468	Klein
>Zeewolde	22.407	Klein
>Rucphen	22.401	Klein
>Laarbeek	22.158	Klein
>Veere	21.867	Klein
>Hillegom	21.812	Klein
>Woensdrecht	21.800	Klein
>Stede Broec	21.670	Klein
>Zundert	21.525	Klein
>Geertruidenberg	21.517	Klein
>Bunschoten	21.266	Klein
>Tubbergen	21.213	Klein
>Brummen	20.771	Klein
>Roerdalen	20.728	Klein
>Urk	20.524	Klein
>Cranendonck	20.336	Klein
>Bladel	20.144	Klein
>Alblasserdam	20.014	Klein
>Rhenen	19.816	Klein
>Drechterland	19.440	Klein
>Midden-Delfland	19.338	Klein
>Westerveld	19.152	Klein
>Weesp	19.147	Klein
>Someren	19.120	Klein
>Meerssen	19.039	Klein
>Dantumadiel	18.904	Klein
>West Maas en Waal	18.891	Klein
>Eersel	18.778	Klein
>Druten	18.701	Klein
>Heerde	18.603	Klein
>Oirschot	18.558	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Enkhuizen	18.476	Klein
>Bergeijk	18.398	Klein
>Olst-Wijhe	18.023	Klein
>Hardinxveld-Giessendam	17.958	Klein
>Ommen	17.630	Klein
>Waterland	17.259	Klein
>Waalre	17.075	Klein
>Gennep	17.052	Klein
>Brielle	17.040	Klein
>Nederweert	17.038	Klein
>Zandvoort	16.970	Klein
>Staphorst	16.797	Klein
>Son en Breugel	16.753	Klein

>Asten	16.719	Klein
>Heumen	16.462	Klein
>Valkenburg aan de Geul	16.431	Klein
>Wormerland	15.995	Klein
>Beek	15.895	Klein
>Heeze-Leende	15.886	Klein
>Harlingen	15.783	Klein
>Hilvarenbeek	15.366	Klein
>Landerd	15.332	Klein
>Bunnik	15.214	Klein
>Westervoort	15.015	Klein
>Westvoorne	14.508	Klein
>Lopik	14.395	Klein
>Gulpen-Wittem	14.196	Klein
>Haaren	14.103	Klein
>Montfoort	13.879	Klein
>Texel	13.584	Klein
>Uitgeest	13.520	Klein
>Ouder-Amstel	13.496	Klein
>Beesel	13.444	Klein
>Bergen (L)	13.106	Klein
>Reusel-De Mierden	13.040	Klein
>Woudenberg	13.021	Klein
>Kapelle	12.720	Klein
>Grave	12.419	Klein
>Voerendaal	12.390	Klein
>Pekela	12.245	Klein
>Hattem	12.154	Klein
>Appingedam	11.801	Klein
>Sint Anthonis	11.577	Klein
>Opmeer	11.526	Klein
>Landsmeer	11.435	Klein
>Doesburg	11.328	Klein
>Laren	11.146	Klein
>Mill en Sint Hubert	10.831	Klein

Invloed op politieke lobby vanuit gemeenten

>Blaricum	10.795	Klein
>Simpelveld	10.561	Klein
>Boekel	10.502	Klein
>Oudewater	10.180	Klein
>Alphen-Chaam	10.083	Klein
>Vaals	9.874	Klein
>Scherpenzeel	9.751	Klein
>Oostzaan	9.735	Klein
>Loppersum	9.732	Klein
>Beemster	9.550	Klein
>Eemnes	9.112	Klein
>Zoeterwoude	8.430	Klein
>Mook en Middelaar	7.768	Klein
>Noord-Beveland	7.314	Klein
>Baarle-Nassau	6.799	Klein

›Renswoude	5.175	Klein
›Terschelling	4.906	Klein
›Ameland	3.654	Klein
›Rozendaal	1.575	Klein
›Vlieland	1.132	Klein
›Schiermonnikoog	932	Klein

(Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2019)